

PLATFORM31 kennis van stad en regio

STEDEN AAN ZET

Inventarisatie maatregelen en reacties Regeerakkoord Rutte II

INHOUDSOPGAVE

Op verzoek van de G32 heeft Platform31 de belangrijkste maatregelen van het nieuwe Regeerakkoord 'Bruggen Slaan' voor gemeenten geïnventariseerd, inclusief de reacties van de belangrijkste partijen uit het veld.

De opbouw ziet er als volgt uit:

Inleiding	pag. 3
1. Openbaar bestuur	pag. 5
2. Sociaal domein	pag. 9
Zorg	pag. 9
Sociale zekerheid	pag. 17
Partijen over de 3 decentralisaties	pag. 22
Onderwijs	pag. 24
3. Economisch domein	pag. 28
4. Ruimtelijk domein	pag. 30
Woningmarkt	pag. 30
Scheiding Wonen/Zorg	pag. 34

INLEIDING

Het kabinet Rutte II bezuinigt voor een fors bedrag in de komende jaren. De bezuinigingen van € 16 miljard, gevoegd bij de € 18 miljard van het eerste kabinet Rutte en de € 12 miljard van het Lenteakkoord, zetten de bezuinigingsteller nu op een totaal van € 46 miljard. Van de € 16 miljard aan nieuwe bezuinigingen krijgen provincies en gemeenten ruim € 4 miljard te verwerken. Het leeuwendeel komt voor rekening van de gemeenten: ruim € 1 miljard minder in het gemeentefonds en € 3 miljard via efficiencykortingen bij over te hevelen taken.

Voor een deel zullen deze maatregelen moeten worden opgevangen door doelmatiger werken en in het verminderen van aanspraken van burgers op voorzieningen. Samen met de effecten van andere bezuinigingsmaatregelen (zoals ontslagrecht, versoering AWBZ-voorzieningen, WW) zullen deze aanpassingen leiden tot een groter beslag op de bestaande uitgaven. Ook maatregelen als het verplicht schatkistbankieren en de Wet Houdbare overheidsfinanciën (HOF) verminderen de financiële armslag van decentrale overheden, aldus de Raden voor Openbaar Bestuur (ROB) en Financiële verhoudingen (RFV).

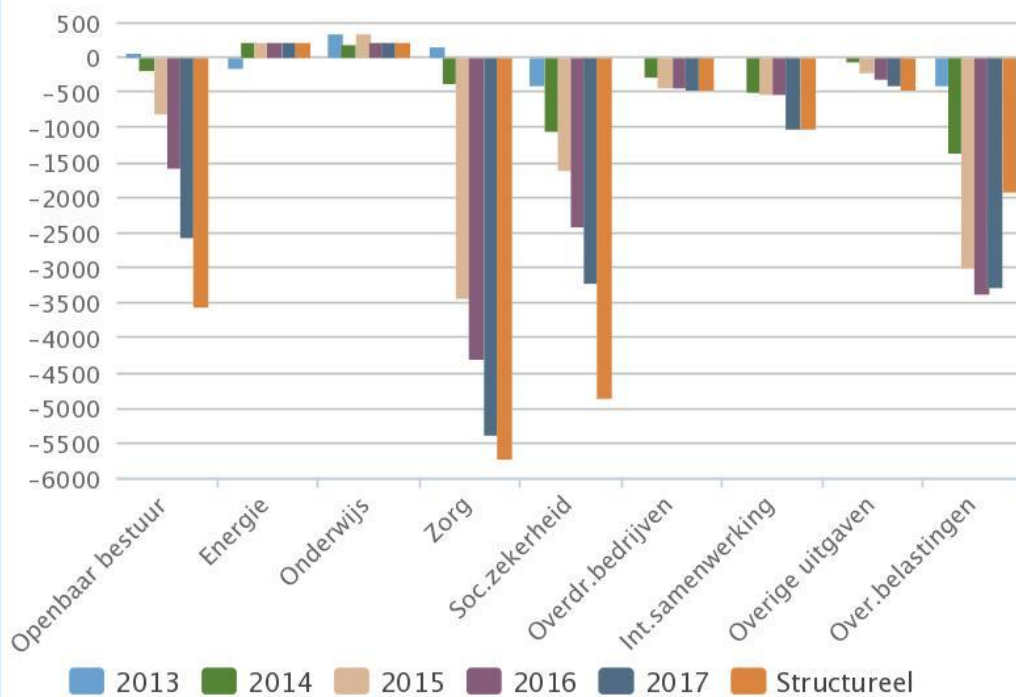
Het Regeerakkoord is op een aantal maatregelen aangepast. De effecten van deze veranderingen op de doorrekening zijn volgens de aangepaste CPB-berekening beperkt:

- De EMU-relevante lasten zijn € 4,5 miljard hoger (om de zorgtoeslag te financieren) en dat heeft op middellange termijn licht negatieve effecten op de werkgelegenheid.
- De marginale druk daalt enigszins door het niet invoeren van de inkomensafhankelijke zorgpremie (iazp) en dat leidt zowel op middellange als op lange termijn tot meer arbeidsaanbod in uren.
- Per saldo loopt de werkloosheid in 2017 iets (0,3%-punt) op ten opzichte van de doorrekening van 29 oktober.
- De mediane koopkracht voor werknemers blijft ongewijzigd, voor uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden verslechtert deze met ¼ % per jaar naar 0% respectievelijk -¼ % per jaar.
- Er blijft sprake van herverdeling van hoge naar lage inkomens, maar in mindere mate dan in de CPB Notitie van 29 oktober. Daardoor verbetert de structurele werkgelegenheid als gevolg van de aanpassing van het pakket met 0,9%.

Maatregelen (in € mln. -/- is saldoverbeterend)	2013	2014	2015	2016	2017	struc
A Openbaar bestuur	58	-187	-827	-1.591	-2.571	-3.581
B Veiligheid	0	0	0	0	0	0
C Energie	-155	212	212	212	212	212
D Onderwijs	313	181	326	196	196	196
E Zorg	145	-370	-3.441	-4.307	-5.384	-5.734
F Sociale Zekerheid	-401	-1.054	-1.614	-2.429	-3.241	-4.877
G Overdrachten bedrijven	0	-286	-437	-446	-484	-484
H Internationale samenwerking	0	-520	-540	-540	-1.040	-1.040
I Overige uitgaven	0	-69	-226	-319	-402	-467
J Overige belastingen en premies	-422	-1.371	-3.008	-3.374	-3.301	-1.933
totaal	-462	-3.464	-9.555	-12.598	-16.015	-17.708

De kabinetsplannen op een rij

Maatregelen voor de komende vijf jaar (en daarna)

NRC 291012 / EvG / Bron: kabinetsformatie2012.nl

1. OPENBAAR BESTUUR

Schaalvergroting

Het kabinet zet met het Regeerakkoord in op een reorganisatie van het binnenlands bestuur en een grootschalige decentralisatie van taken naar gemeenten. 'Het overbrengen van een groot aantal taken van het Rijk naar gemeenten maakt meer maatwerk mogelijk en vergroot de betrokkenheid van burgers. Gemeenten kunnen de uitvoering van de taken beter op elkaar afstemmen en zo meer doen voor minder geld. Hiertoe biedt het Rijk hen ruime beleidsvrijheid', aldus het Regeerakkoord. Het kabinet schetst een eindbeeld van vijf landsdelen en gemeenten met een minimale omvang van tenminste 100.000 inwoners. De decentralisaties zullen in principe dus gericht worden op 100.000+ gemeenten. Deze grens is wel relatief: 'De inwonersnorm kan worden aangepast aan de bevolkingsdichtheid in verschillende delen van het land', aldus het Regeerakkoord. Vanaf 2015 wordt € 60 miljoen ingeboekt voor lagere apparaatskosten als gevolg van de schaalvergroting, in 2016 € 120 miljoen en in 2017 € 180 miljoen. Dit staat volgens het Regeerakkoord financieel gelijk aan een vermindering van 75 gemeenten in 2017.

De Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor de Financiële Verhoudingen (ROB en RFV) stellen dat schaalvergroting een logisch gevolg kan zijn van een bepaalde visie op de taken van decentrale overheden, maar dat de schaalvergroting niet voorop moet worden gesteld. 'Eerst zou een eindbeeld moeten worden opgesteld van wat het kabinet qua taken van gemeenten verwacht. Daaruit volgt dan de optimale schaal', aldus de Raden. Zij waarschuwen verder voor de gevolgen van de opeenstapeling en samenloop van bezuinigingsmaatregelen, decentralisaties op het sociale domein en de schaalvergrotingsoperaties. 'Het is een enorme operatie, met de nodige risico's. Dit vergt daarom een zorgvuldige samenhangende aanpak', schrijven zij. De Vereniging voor Nederlandse Gemeenten (VNG) uit zich nog kritischer over de schaalvergroting. In het Regeerakkoord ontbreekt volgens de VNG een onderbouwing van de financiële voordelen van schaalvergroting, net als een beschouwing van de gevolgen voor de lokale democratie en de afstand tussen inwoners en hun raden en colleges. 'Wij hebben herhaaldelijk aangegeven nieuwe taken te willen en kunnen oppakken in het belang van de inwoners van gemeenten. Daarbij moeten wij echter zelf kunnen kiezen voor de wijze waarop wij de benodigde samenwerking vormgeven. Intensievere samenwerking en samenvoeging zijn daarbij opties die van onderop door gemeenten en hun inwoners zelf moeten worden beoordeeld', aldus de VNG. Net als de ROB en RFV stelt de VNG dat schaalvergroting niet als doel op zichzelf moet worden beschouwd. De VNG wijst de aangekondigde korting op de apparaatkosten (oplopend tot € 180 miljoen in 2017), principieel af: 'Eventuele besparingen dienen ten goede te komen aan de gemeenten. Wij vragen ons voorts af of de gestelde ambitie in de tijd realistisch is, terwijl de financiële middelen nu al als voordeel voor de rijkskas worden ingeboekt vanaf 2015'.

Ook stelt de VNG vragen bij de manier waarop het kabinet de vormgeving van decentralisaties aan alleen 100.000+-gemeenten voor zich ziet, aangezien het op dit moment om een beperkt aantal gemeenten gaat en het tijdspad niet rijmt met het tijdspad dat voor de opschalingsambitie van het kabinet is benoemd. 'Wij willen de al ingezette koers van samenwerking juist verder stimuleren en niet verlammen door schaaldiscussies op basis van een ratio die niet door ons herkend wordt. Wij zien dat andere aspecten een belangrijke rol spelen in het aangaan van intensieve samenwerking. Zoals de schaal van de maatschappelijke opgave, de schaal waarop (grotere) partners zijn georganiseerd (bijvoorbeeld scholen, woningbouwcorporaties en zorginstellingen), de afdekking van financiële risico's, maar ook bestuurskracht en efficiency in brede zin spelen een rol bij het organiseren van de passende schaal voor het uitvoeren van gemeentelijke taken'. De VNG

dringt er op aan om op korte termijn met het kabinet te overleggen om duidelijkheid te krijgen op deze maatregelen uit het Regeerakkoord.

Handhaving normeringssystematiek trap-op-trap-af

De normeringssystematiek (samen 'Trap-op-trap-af') wordt gehandhaafd. Dit leidt tot een daling van het provinciefonds en gemeentefonds samen van € 352 miljoen in 2017.

De Raden ROB en RFV vinden het in principe een goede zaak dat aan de bestaande normeringssystematiek wordt vastgehouden. Zij geven echter wel aan dat er goed nagedacht moet worden over de doorwerking van deze systematiek in de toekomst. Er wordt volgens de Raden namelijk niet voorzien in een adequate bufferfunctie zoals een groter lokaal belastinggebied om de effecten van de toenemende afhankelijkheid van externe ontwikkelingen het hoofd te kunnen bieden. 'De directe gevolgen van de ombuigingen voor de algemene uitkering blijven relatief beperkt', schrijven de Raden, 'maar buiten de normeringssystematiek om vinden er vergaande ingrepen plaats met een groot budgettair beslag'. Specifiek voor de gemeenten geldt nog een korting van € 256 miljoen voor de onderwijshuisvesting en € 180 miljoen voor de schaalvergroting/apparaatskosten.

BTW-compensatiefonds blijft toch bestaan

De in het Regeerakkoord afgesproken maatregel van het schrappen van het btw-compensatiefonds voor provincies, gemeenten en waterschappen, gaat niet door. Met het fonds kunnen de overheden btw terugvragen bij de Belastingdienst voor uitbesteed werk. De bezuiniging van jaarlijks € 550 miljoen die daarvoor werd ingeboekt, komt nu terecht bij het Gemeente- en Provinciefonds.

De VNG schatte al in dat gemeenten in 2014 met een tekort in hun exploitatie van circa € 2,5 miljard geconfronteerd worden. Dit omdat met ingang van 2014 beroep op het BCF niet meer mogelijk is en de terugstorting pas in 2015 is voorzien. Samen met de structurele korting van € 550 miljoen zijn de financiële gevolgen "desastreus" aldus de VNG. Volgens de koepel van gemeenten was de afschaffing van het BCF "niet te verdedigen". Het proces van gemeentelijke samenwerking dat door de BCF veel eenvoudiger werd, wordt volgens de VNG nu aanzienlijk ingewikkelder. Ook de Raden ROB en RFV zetten grote vraagtekens bij het voornemen het BTW-compensatiefonds af te schaffen. De redenen voor het instellen van het BCF destijds waren: het uitbesteden van taken te vereenvoudigen, de bekostiging van samenwerkingsvormen te vereenvoudigen en het tegengaan van ongewenste BTW-constructies. De Raden concluderen net als de VNG dat met het afschaffen van BCF hoogstwaarschijnlijk het tegenovergestelde zou gaan plaatsvinden. 'Het afschaffen gaat gepaard met grote administratieve lasten voor de decentrale overheden en met herverdeelde effecten. Het afschaffen van het BCF heeft daarmee vergaande ongewenste en onbedoelde effecten', schrijven de Raden.

Onderwijshuisvesting

Er vindt een uitname plaats uit het Gemeentefonds van € 256 miljoen uit de middelen die toegerekend worden aan onderwijshuisvesting (in de lijn van motie Haersma Buma van november 2011). Deze middelen worden vanaf 2015 geheel toegevoegd aan de lumpsum voor het funderend onderwijs.

De Raden ROB en RFV vinden het "princiepelijk onjuist" om de middelen voor onderwijshuisvesting uit het gemeentefonds te halen zonder dat daar een vermindering van taken en verantwoordelijkheden tegenover staat. 'Het is een oneigenlijke vorm van inmenging van het Rijk in de afwegingen van gemeenten. Dit is in strijd met de principes van de algemene uitkering', stellen zij. Volgens de Raden licht het daarom meer voor de hand om de

gehele taak voor de onderwijshuisvesting via het Rijk te decentraliseren naar de schoolbesturen. De VNG stelt dat de korting voor gemeenten een directe krimp betekent van de algemene middelen. Gemeenten geven gezamenlijk minder uit aan onderwijshuisvesting dan zij ontvangen in het Gemeentefondscluster Educatie. 'Dit wordt gecompenseerd door hogere uitgaven in een aantal andere clusters zoals Openbare Orde en Veiligheid en Werk en Inkomen' schrijft de VNG. Overigens kan de situatie van gemeente tot gemeente sterk verschillen. Om de scheefgroei tussen clusters recht te trekken, is het kabinet een traject gestart om de verdeling van het fonds te herijken. Zo kunnen er middelen worden overgeheveld van clusters met onderbesteding naar clusters met overbesteding, van het cluster Educatie naar de clusters Openbare Orde en Veiligheid en Werk en Inkomen. 'De uitname van € 256 miljoen maakt een ordelijke herschikking tussen de clusters in feite onmogelijk', zegt VNG, 'waardoor er een zware hypotheek wordt gelegd op het traject naar een vernieuwde en rechtvaardige verdeling van het Gemeentefonds'.

Verplicht schatkistbankieren

Decentrale overheden gaan in 2013 verplicht schatkistbankieren (Wet Fido).

Dit betekent dat Alle gemeenten, provincies en waterschappen worden verplicht om geld dat ze opzij zetten onder te brengen bij het Rijk. Deze tegoeden, die eigendom blijven van de decentrale overheden, worden aangehouden in de schatkist. De decentrale overheden ontvangen hiervoor een rente die gelijk is aan het rentepercentage dat de Staat betaalt over leningen op de geld- en kapitaalmarkt. Met dit zogeheten 'schatkistbankieren' worden risico's van beleggingen van gemeenten en provincies tot een minimum beperkt. Het leidt ertoe dat de overheidsschuld eind dit jaar naar verwachting € 6 miljard (1%-punt bbp) lager uitvalt. Op langere termijn, als de huidige meerjarige beleggingen van de decentrale overheden geleidelijk aflopen, groeit het effect tot naar verwachting € 17 à € 20 miljard (ongeveer 3%-punt bbp schuldreductie).

Op verzoek van VNG, IPO en UvW wordt in het voorstel een extra bepaling opgenomen waardoor decentrale overheden hun tegoeden onder bepaalde voorwaarden ook aan elkaar kunnen uitlenen. Ook de eerder beoogde 'roodstandfaciliteit' is op verzoek van de medeoverheden geschrapt. Bovendien is afgesproken dat en dat de rente op geld in de schatkist nooit negatief kan zijn.

1. Gemeenten mogen geld onder bepaalde voorwaarden uitlenen aan andere overheden, om een hoger rendement te behalen;
2. kleine tegoeden worden vrijgesteld van het verplicht schatkistbankieren

Bijdrage aan terugdringen begrotingstekort

Op basis van het wetsvoorstel Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF) en de geldende begrotingsregels leveren het Rijk en de decentrale overheden de komende jaren een gelijkwaardige inspanning bij het terugdringen van het begrotingstekort. De tekortnorm voor de decentrale overheden voor de komende jaren is zodanig vastgesteld dat ruimte blijft voor investeringen.

De VNG stelt dat gemeenten altijd een bepaalde tekortruimte nodig hebben voor investeringen in bijvoorbeeld de (ver)bouw van scholen. Dergelijke investeringen komen niet jaarlijks voor en kunnen niet uit de inkomsten van het betreffende jaar worden gefinancierd. De Raden ROB en RFV pleiten voor een bepaling in deze wet die er in voorziet dat decentrale overheden voldoende waarborgen krijgen om noodzakelijke investeringen te kunnen blijven

doen. 'Juist in tijden van economische crisis is het van belang dat decentrale overheden kunnen blijven investeren. Los van allerlei rijksmaatregelen ondervinden decentrale overheden ook de gevolgen van economische crisis. Met name veel gemeenten hebben te maken met een grote verliezen op de grondexploitatie', schrijven zij. Hoewel de grondexploitatie in eerste aanleg een eigen gemeentelijke verantwoordelijkheid is, wijzen de Raden er op dat deze in veel gevallen in samenhang moet worden gezien met regionaal en nationale belangen. 'Het is van belang dat hier gecoördineerde actie op wordt ondernomen. Het gevaar is dat een grote groep individuele gemeenten de verliezen niet meer kan dragen en een beroep op de aanvullende uitkering uit het gemeentefonds zal moeten doen, waarmee de houdbaarheid van het stelsel wordt aangetast', aldus de Raden. Ook VNO-NCW en MKB-Nederland menen dat de wet HOF in geen geval de investeringsruimte voor decentrale overheden mag beperken. 'Investeringen in gebouwen en infrastructuur bieden op de korte termijn verlichting aan de bouwsector en behoud van werkgelegenheid. Op de lange termijn dragen ze bij aan economische structuurversterking en groei. Het zou bijzonder schadelijk zijn als decentrale overheden in reactie op deze wet investeringen schrappen', schrijven zij.

Inmiddels hebben de koepels VNG, IPO en UvW een akkoord gesloten met het kabinet en de wettelijke tekortnorm wordt voor de periode 2013 tot en met 2015 gesteld op maximaal 0,5% bbp. In 2016 en 2017 gaat de tekortnorm naar respectievelijk 0,4% bbp en 0,3% bbp. Eind 2015 volgt een evaluatie, aan de hand waarvan wordt bezien of de beoogde norm voor de jaren 2016 en 2017 verantwoord en mogelijk is.

Financieel overzicht Openbaar bestuur

A	Openbaar bestuur	2013	2014	2015	2016	2017	struc
	Subtotaal	58	-187	-827	-1.591	-2.571	-3.581
1	Rijksoverheid (incl. ZBO's)				-400	-900	-1.100
2	Decentrale overheden (trap-op-trap-af)	58	13	-48	-237	-352	-307
3	Verlaging topinkomens publieke sector				-10	-10	-10
4	Incidentele loonontwikkeling op nul voor de (semi-) collectieve sector				-100	-400	-400
5	Terugdraaien vermindering politieke ambtsdragers			110	110	110	110
6	Initiatiefwet Heijnen (PvdA)			-18	-18	-18	-18
7	Motie Van Haersma Buma afkomen gemeentefonds onderwijshuisvesting			-256	-256	-256	-256
8	Lagere apparaatskosten gemeenten			-60	-120	-180	-975
9	Minder provincies			-5	-10	-15	-75
10	BTW-compensatiefonds		-200	-550	-550	-550	-550

Bron: Regeerakkoord Bruggen Slaan, 2012 (laatste wijzigingen niet meegenomen)

2. SOCIAAL DOMEIN

De algemene lijn in de transformatie van het sociale domein in het Regeerakkoord is decentraliseren en bezuinigen. Het Rijk geeft gemeenten meer taken en verantwoordelijkheden, die ze met minder geld dan voorheen moeten uitvoeren. Het kabinet wil taken en verantwoordelijkheden op de beleidsterreinen van werk/participatie, inkomen, zorg en Jeugdzorg aan de gemeenten overdragen. De achterliggende gedachte is dat gemeenten dichterbij de burger staan en meer maatwerk kunnen leveren door taken in samenhang te organiseren. Volgens het kabinet moet het credo '1 gezin, 1 plan, 1 regisseur' het uitgangspunt voor de decentralisaties vormen.

Met de nieuwe maatregelen worden de aanspraken beperkt, dienstverlening wordt versoerd en meer gericht op waar ze het hardste nodig is en gaat vallen onder de WMO. Mensen moeten het straks zelf (en/of) met hun omgeving gaan regelen. Alleen diegenen die daarin echt niet slagen (en die ook geen geld hebben) kunnen bij de gemeenten terecht.

Alle decentralisaties gaan gepaard met een efficiencykorting. Het kabinet bezuinigt ruim € 5 miljard op de zorg en ruim € 3 miljard op sociale zekerheid.

ZORG

Decentralisatie AWBZ

De maatregelen in het Regeerakkoord betekenen een afscheid van de huidige AWBZ. Deze gaat over in een landelijke voorziening, waarin de intramurale zorg voor ouderen en gehandicapten vanaf ZZZ 5 landelijk wordt georganiseerd. Zowel inkoop als indicatiestelling komt hier terecht. De chronische intramurale GGZ-zorg wordt onder de Zorgverzekeringswet gebracht.

Verder wordt de huidige extramurale AWBZ opgesplitst en beperkt. De AWBZ-functies begeleiding en persoonlijke verzorging worden met ingang van 2015 gedecentraliseerd naar de gemeenten (WMO) met een bezuiniging € 1,6 miljard (25% van het huidige budget). Gemeenten worden hiermee geheel verantwoordelijk voor de extramurale langdurige zorg voor ouderen en mensen met een beperking. Op basis van het Lenteakkoord vervallen de AWBZ-Zorgzwaartepakketten (ZZP) 1 en 2 per 2013 en ZZZ 3 per 2014. ZZZ 4 verdwijnt per 2016 voor ouderen en verstandelijk gehandicapten en ZZZ's met een vergelijkbare zorgzwaarte in de gehandicaptenzorg. Ging het bij de vorige regering alleen om nieuwe instroom, nu gaat het om zowel nieuwe instroom als na herindicatie. Dit betekent dat een grote groep mensen, ook die met een grote zorgvraag, thuis (blijft) wonen en daar hun extramurale zorg moeten ontvangen. Het proces van "scheiden van wonen en zorg" wordt hiermee versneld doorgevoerd. Verpleging gaat naar de Zorgverzekeringswet (Zvw).

Branchevereniging MEE Nederland (mensen met een beperking) stelt dat de gevolgen van een kern-AWBZ in de vorm van een landelijke voorziening vanaf ZZZ 5, groot zijn. 'Het recht op zorg verdwijnt en mensen met een zorgzwaartepakket 3 en 4 zijn vanaf dat moment aangewezen op de WMO. Het gaat hierbij vaak om kwetsbare mensen. Zonder passende zorg en ondersteuning is de kans groot dat zij tussen wal en schip vallen. Met alle persoonlijke en maatschappelijke gevolgen van dien'. De CG-Raad (chronisch zieken en gehandicapten) laat eenzelfde geluid horen over de maatregelen rondom de AWBZ: 'Het kabinet Rutte II gaat de AWBZ sterk versoerden en wil dat mensen meer zelf gaan betalen. Dit terwijl mensen die in een instelling wonen, nu al vaak onvoldoende geld overhouden om te participeren. De AWBZ wordt beperkt tot mensen met een zware indicatie. Mensen die nu met een licht of matige beperking in de AWBZ zitten zullen hun zorg en ondersteuning in de toekomst vanuit de WMO ontvangen. Op het budget wordt stevig gekort'. Een onafhankelijke indicatiestelling, recht op eigen regie en verankering van compensatiebeginsel zijn dan belangrijke voorwaarden, aldus de CG-Raad.

GGZ Nederland is verheugd dat het nieuwe kabinet de bestuurlijke akkoorden, ook voor de ggz, wil voortzetten na 2014. 'Dit betekent rust in de sector en ruimte om zorg te verplaatsen van de kliniek naar de nabije omgeving van mensen en naar de eerste lijn. De kwaliteit kan verbeteren en de kostenstijging beheerst', aldus GGZ. Aangekondigd is dat de groeirimte na 2014 verlaagd wordt ten opzichte van de huidige bestuurlijke akkoorden van 2,5% naar 2%. GGZ Nederland is van mening dat dit niet zomaar kan en wil hierover graag in overleg met de minister.

Positief vindt GGZ Nederland het voornemen van het kabinet om ook de langdurende ggz over te hevelen van de AWBZ naar de Zorgverzekeringswet. 'Dit betekent een flinke besparing op administratieve lasten en doet recht aan het feit dat ook langdurende zorg medisch specialistische zorg is.' De nieuwe coalitie heeft tot verbazing van GGZ Nederland opnieuw de eigen bijdrage voor de tweedelijns ggz geïntroduceerd. De eigen bijdrage voor de eerste lijn wordt verlaagd, maar vervolgens voor hetzelfde bedrag voor de gehele ggz procentueel ingevoerd. 'Wij vinden dit onbegrijpelijk gezien de eerdere uitspraken in de campagnes van zowel VVD als PvdA waarin zij beiden aangaven een eigen bijdrage voor de ggz onacceptabel te vinden', aldus GGZ Nederland. 'Veel beter zou zijn om de gehele eigen bijdrage af te schaffen en te compenseren via een (beperkte) verhoging van het eigen risico dat voor iedereen geldt, en waarbij rekening wordt gehouden met het inkomen.'

ANBO, de belangenorganisatie voor senioren, stelt dat de kwaliteit van langdurige zorg lijdt onder de maatregelen in het Regeerakkoord. 'De zorg die nu landelijk onder de AWBZ georganiseerd wordt, gaat naar de gemeenten, die noch de ervaring noch het budget hebben om de zorg goed te regelen.' ANBO vreest ook voor enorme verschillen in de zorg: met deze maatregel verdwijnt het vanzelfsprekende recht op zorg en zijn senioren afhankelijk van voorzieningen van de gemeente. Vanwege de verregaande beleidsvrijheid van gemeenten worden de verschillen tussen gemeenten alleen maar groter, wat betreft de kwaliteit van de WMO en betaalbare en toegankelijke voorzieningen. Net als branchevereniging MEE waarschuwt ANBO er expliciet voor dat te allen tijde voorkomen moet worden dat cliënten tussen wal en schip vallen. Ook Patiëntenfederatie NPCF waarschuwt voor de verschillen die kunnen ontstaan in de zorg. De keuze van de regeringspartijen wijkt af van het voorstel dat de zorgpartijen onlangs hebben gedaan in de Agenda voor de Zorg. Daarin werd een duidelijke keuze gemaakt om de ouderenzorg onder te brengen in de Zorgverzekeringswet (Zvw), zodat mensen het recht op zorg behouden. 'In het Regeerakkoord zie je de keuze om de ouderenzorg op te knippen met een sterk geloof in de gemeenten. Die gemeenten krijgen een grote beleidsvrijheid. Er moet heel wat gebeuren wil je voorkomen dat er straks grote verschillen te zien zijn voor mensen in rijke gemeenten en mensen die wonen in een gemeente met een gat in de begroting', aldus de NPCF.

De MO-groep (maatschappelijke ondernemers) belicht nog een ander belangrijk gevolg van deze decentralisatie: zij stelt dat er meer zorggerelateerde taken door vrijwilligers en mantelzorgers, met ondersteuning van onder meer welzijnsorganisaties opgepakt moeten worden. 'Dat is een forse taakverzwaring voor vrijwilligersondersteuning. Extra facilitering hiervoor is hard nodig'. De MO-groep pleit voor extra ondersteuning van vrijwilligerswerk van € 100 miljoen. Mezzo (vereniging voor vrijwilligers en mantelzorg) ondersteunt dit en geeft aan dat er vaker een beroep op informele zorg gedaan zal worden. 'Het is de bedoeling dat mensen eerder en vaker een beroep gaan doen op familie, vrienden en burens voor zorg en ondersteuning. Hierdoor zal de druk op informele zorg toenemen'. Het verontrust Mezzo dat er in het Regeerakkoord geen aandacht is voor de (h)erkenning, ondersteuning en grenzen van mantelzorg en zorgvrijwilligers.

Schrappen dagbesteding

In 2014 wordt dagbesteding geschrapt als AWBZ-aanspraak.

Dagbesteding biedt opvang voor dementerenden, chronisch zieken en gehandicapten. Op dit moment gaan ruim honderdduizend thuiswonende Nederlanders naar de dagbesteding, variërend van gewone dagcentra en zorgboerderijen tot winkels of restaurants waar verstandelijk gehandicapten meehelpten. Daarnaast hebben bijna driehonderdduizend mensen, die in een instelling wonen, dagbesteding. Volgens de VNG kan het schrappen van aanspraken in de AWBZ (zoals de dagbesteding) leiden tot een extra beroep op gemeentelijke (al of niet WMO-) voorzieningen. Onduidelijk is of en hoe compensatie voor gemeenten in het Regeerakkoord is meegenomen. Ook het CPB wijst hierop.

De VGN (vereniging gehandicaptenzorg Nederland) uit zich zeer verbaasd over het stopzetten van de vergoeding van dagbesteding vanuit de AWBZ in 2014, terwijl deze functie pas in 2015 wordt overgeheveld naar de WMO. VGN-directeur Schirmbeck: 'Als werkelijk bedoeld wordt wat er staat, dan is dit wel een heel botte manier om te bezuinigen. Binnen een jaar help je de hele infrastructuur van de dagbesteding daarmee om zeep.' Voorzitter Marc van Barschot van de branchevereniging Kleinschalige Zorg spreekt van 'een truc'. 'Een jaar lang is niemand verantwoordelijk voor dagbesteding. Daarna mogen de gemeenten het gaan doen, maar zonder budget.'

Volgens MEE Nederland, dat mensen met een beperking steunt, is sprake van een desastreuze maatregel met 'grote persoonlijke en maatschappelijke gevolgen'. Ook ActiZ, brancheorganisatie voor zorgondernemers, vreest dat gemeenten alleen nog dagbesteding zullen regelen voor de 'zwaarste' cliënten, terwijl anderen ook dagbesteding nodig hebben. ActiZ schetst ter illustratie de mogelijke gevolgen van de bezuiniging op dagbesteding: 'Dagbesteding ontlast de zorg door partners, waardoor mensen langer thuis kunnen blijven wonen. Dagbesteding wordt vanaf 2014 helemaal niet meer uit de AWBZ vergoed. Dat kan ertoe leiden dat deze mensen sneller naar een verzorgingshuis moeten, maar van verzorgingshuizen zullen er steeds minder zijn. Dat laatste wordt veroorzaakt door afschaffen van de zorgzwaartepakketten 1 en 2 (2013) en 3 (2014) en 4 (2015). Mensen met deze indicatie voor zorg hebben dan geen keuze meer om naar een verzorgingshuis te gaan. Deze mensen blijven thuis wonen en moeten hun zorg zelf regelen. De vraag is of zij hiertoe in staat zijn'.

Huishoudelijke hulp inkomensafhankelijk

De huishoudelijke hulp uit de WMO wordt met ingang van 2014 inkomensafhankelijk gemaakt voor nieuwe cliënten en vanaf 2015 ook voor bestaande cliënten. Het budget voor de huishoudelijke hulp wordt gekort met € 1,2 miljard (75% van het huidige budget).

Volgens ActiZ (brancheorganisatie zorgondernemers) komen heel veel mensen zonder hulp komen te zitten en verliezen tienduizenden medewerkers hun baan. 'Iedereen die geacht wordt zelf voor huishoudelijke hulp te kunnen betalen, moet dit zelf doen. Om welke inkomens het gaat en wie dat bepaalt is op dit moment nog niet duidelijk', aldus ActiZ.

De maatregelen op de AWBZ, dagbesteding en huishoudelijke hulp zouden volgens ActiZ moeten betekenen dat er in thuiszorg wordt geïnvesteerd, juist omdat mensen met relatief zware zorg thuis moeten blijven wonen. Door de maatregelen van het kabinet dreigt leegstand in verzorgingshuizen. Verzorgingshuizen kunnen proberen de vrijgekomen kamers te verhuren aan mensen die toch graag in een beschermde omgeving willen wonen. 'Maar het simpelweg verhuren van de kamers wordt moeilijk door de plannen van het nieuwe kabinet. Niet alle faciliteiten van een verzorgingshuis kunnen in de huur doorberekend worden', stelt de organisatie. 'En als dat wel kon, dan kunnen veel cliënten die huur gewoonweg niet meer

betalen. Voor verzorgingshuizen is het belangrijk dat zij de vrijgevallen kamers kunnen gebruiken voor cliënten met een zwaardere zorgbehoefte, maar daar is op dit moment geen toestemming voor. In de tussentijd komen veel kamers leeg te staan, waardoor faillissementen dreigen en zorgmedewerkers hun baan verliezen', aldus Actiz.

Patiëntenfederatie NPCF, seniorenorganisatie ANBO, beroepsvereniging V&VN en Buurtzorg Nederland hebben een gezamenlijke visie gepresenteerd over hoe ouderenzorg beter geregeld kan worden. Een doorn in het oog bij de partijen is de scheiding die in het Regeerakkoord wordt gemaakt tussen verpleging en verzorging. Er wordt zo aansluiting gemist tussen de verpleegkundige, de verzorgende en de huishoudelijke hulp, aldus de partijen. Hiermee komt de kwaliteit van de zorg onder druk te staan. Met de onderstaande oplossingen zou de ouderenzorg volgens de organisaties verbeterd worden:

- De gemeente moet het aanspreekpunt zijn voor ouderen, ook als ouderen zelf huishoudelijke hulp moeten betalen. De vraag naar huishoudelijke hulp is vaak het eerste signaal dat de afhankelijkheid en kwetsbaarheid toeneemt. Goed ingaan op deze vraag, kan bijdragen aan langer zelfstandig wonen en kan kosten later voorkomen;
- Hevel niet het hele budget verzorging over naar de gemeente, maar laat een deel achter in de Zorgverzekeringswet. Breng alleen lichte verzorging onder bij de gemeente, en laat zwaardere vormen van verzorging bij de wijkverpleegkundige in de Zorgverzekeringswet. In de praktijk is verpleging en verzorging immers onlosmakelijk met elkaar verbonden;
- Geef de wijkverpleegkundige de ruimte om huishoudelijke verzorging in te zetten als dat nodig is. De huisarts en de wijkverpleegkundige vormen de spil van ouderenzorg. Verpleging en behandeling bij ouderen kan niet los gezien worden van hulp bij het runnen van het huishouden en het tijdig signaleren van toenemende kwetsbaarheid. De wijkverpleegkundige teams moeten direct huishoudelijke verzorging kunnen inschakelen. Zo wordt de samenhang bewaakt, de zelfredzaamheid vergroot en kunnen mensen langer zelfstandig wonen;
- Beloon gemeenten die investeren in langer zelfstandig wonen. Als er minder ouderen naar verpleeghuizen gaan dankzij goed gemeentelijk beleid, dan moet dat geld ook naar de regio gaan en gebruikt worden om lokaal beleid te ondersteunen;
- Stel kaders vast voor kwaliteit die de gemeente moet bieden. Ontwikkel een landelijk kwaliteitskader waarin met cliënten wordt vastgesteld aan welke eisen gemeenten moeten voldoen. Doe dat ook voor de 'landelijke voorziening' waarin de huidige verpleeghuiszorg wordt ondergebracht.

Branchevereniging Zorgverzekeraars Nederland ondersteunt de oplossingen die NPCF, ANBO, V&VN en Buurtzorg Nederland gezamenlijk aandragen. Ook de koepel voor zorgondernemers Actiz en de Landelijke Huisartsenvereniging staan achter deze punten. De standpunten sluiten goed aan bij het Deltaplan dat Actiz in september publiceerde.

De branchevereniging voor zorgverzekeraars, Zorgverzekeraars Nederland, zegt over de maatregelen: "Een deel gaat naar de gemeenten, een deel blijft in de AWBZ die een voorziening wordt en een deel gaat naar de zorgverzekeraars. Dit is onverstandig als je echt integrale zorg wilt bieden". Zorgverzekeraars Nederland liet zich onlangs positief uit over de resultaten van empirisch onderzoek door de Erasmus Universiteit Rotterdam naar risicoverevening in de ouderenzorg. De auteurs concluderen dat er een grote samenhang is tussen curatieve zorg en langdurige zorg. Daarom moet de uitvoering van de ouderenzorg door zorgverzekeraars als alternatief voor de huidige kabinetsplannen worden overwogen,

aldus de onderzoekers. Zij stellen net als Zorgverzekeraars Nederland en vele andere zorgpartijen dat in het Regeerakkoord wordt gekozen voor versnippering van de ouderenzorg over de centrale overheid, gemeenten en zorgverzekeraars. De onderzoekers zijn positief over de vraag of zorgverzekeraars binnen een sociale verzekering verantwoord risicodragend kunnen worden gemaakt voor de ouderenzorg. Ze baseren dit op empirisch onderzoek in een database van ruim vijf miljoen verzekerden. Zorgverzekeraars Nederland is verheugd over deze resultaten. 'Aangetoond is dat de risicoverevening geen belemmering vormt voor de uitvoering van de integrale ouderenzorg door zorgverzekeraars. Uitvoering door verzekeraars voorkomt de ongewenste prikkels en de afschuifeffecten tussen domeinen, die worden veroorzaakt door versnippering van de ouderenzorg. Dit geeft het kabinet de mogelijkheid om voor integrale ouderenzorg door zorgverzekeraars te kiezen', aldus de branchevereniging.

Extra wijkverpleegkundigen

Vanaf 2015 gaat het kabinet investeren in extra wijkverpleegkundigen met een bedrag dat oploopt tot minimaal € 250 miljoen in 2017. Dit wordt gefinancierd met middelen die worden vrijgespeeld bij medische zorg in de 2^e lijn (substitutie). Het doel hiervan is om de zorg meer bij mensen thuis te leveren.

De MO-groep waardeert de investering op lokaal niveau in zorg voor en hulp aan burgers. Zij waarschuwt wel voor aparte medische kokers die in de wijk ontstaan en pleit om een deel van deze middelen breder in te zetten voor efficiënte samenwerking met welzijn in de wijk. 'Zo realiseer je geïntegreerde wijkteams met zorg, welzijn en maatschappelijke dienstverlening', aldus de MO-groep.

Actiz geeft aan dat de functie van de wijkverpleging steeds belangrijker gaat worden als meer mensen langer thuis blijven wonen. 'In het Regeerakkoord is meer geld voor de wijkverpleegkundige uitgetrokken. Heel positief. Het is dan ook tegenstrijdig dat in het Regeerakkoord plannen staan voor forse bezuinigingen op de zorg thuis: op de huishoudelijke hulp en de begeleiding en persoonlijke verzorging'. De investering in de wijkverpleegkundige is volgens Actiz van weinig waarde als er geen ondersteuning is door de thuiszorg en de dagbesteding. 'De wijkverpleegkundige loopt rond in de wijk en gaat langs bij mensen die hulp nodig hebben. Ze maakt een praatje, inventariseert wat er aan de hand is. Maar veel kan ze niet doen: ze kan geen huishoudelijke hulp, persoonlijke verzorging en dagbesteding aanbieden, want dat is wegbezuinigd. Wel kan ze af en toe langskomen en vragen hoe het gaat', aldus Actiz.

Zorpremie niet inkomensafhankelijk, eigen risico wel

De eerder voorgenomen inkomensafhankelijke zorgpremie is helemaal van tafel en wordt vervangen door een hogere arbeidskorting (oplopend tot € 500 in 2017 per werknemer) en een hogere heffingskorting voor de lage inkomens. Voor de hoge inkomens worden die kortingen afgebouwd. Ook blijft de zorgtoeslag gehandhaafd.

Het eigen risico van de zorgverzekering wordt in 2014 wel inkomensafhankelijk. Het maximaal eigen risico is ingedeeld in drie groepen.

De zorgverzekeraars zijn enerzijds blij dat de inkomensafhankelijke zorgpremie niet doorgaat. Deze maatregel, waarbij nog slechts vijftien procent van de premie zou worden geïnd door zorgverzekeraars, zou 'een zodanige aanslag op het huidige zorgverzekeringsstelsel doen dat daardoor de concurrentie tussen zorgverzekeraars vrijwel geheel zou verdwijnen', aldus de verzekeraars. Hierdoor zou de stimulans verdwijnen om de kosten tot een minimum te beperken.

Anderzijds zien zij problemen in de uitvoering ten aanzien van het inkomensafhankelijk maken van het eigen risico. De ONVZ stelt dat de uitvoering van zo'n eigen risicosysteem ertoe zou

moeten leiden dat zorgverzekeraars informatie moeten krijgen over de inkomens van verzekerde klanten. "Wij willen de inkomens van onze klanten niet kennen; dat zijn privé zaken waar een zorgverzekeraar niets mee te maken heeft", stelt ONVZ. Ook over de uitvoerbaarheid en de kosten daarvan maken zorgverzekeraars zich zorgen. De uitvoering zal namelijk via de Belastingdienst moeten verlopen. Dat leidt volgens de verzekeraars tot correcties en onnodige administratieve lasten. In het Regeerakkoord is te lezen dat de uitvoeringskosten van deze maatregel bijna € 100 miljoen bedragen.

Decentralisatie Jeugdzorg

Het nieuwe kabinet maakt gemeenten per 2015 ook verantwoordelijk voor de jeugdzorg. De decentralisatie omvat alle onderdelen. Het gaat om de provinciale jeugdzorg, de jeugdbescherming en -reclassering, de gesloten jeugdzorg, de jeugd-ggz en de zorg voor licht verstandelijk gehandicapte jeugd. Gemeenten krijgen hiermee de verantwoordelijkheid voor de hele zorg voor kinderen, jongeren en hun opvoeders. De decentralisatie moet er aan bijdragen dat de eigen kracht, het sociale netwerk en de voorzieningen in een gemeente beter worden benut. Het accent zal steeds liggen op participatie in de samenleving. De nieuwe Jeugdwet waarborgt de gemeentelijke beleidsvrijheid. Elementaire kwaliteitswaarborgen voor cliënten blijven wettelijk verankerd.

Zowel het rijk als de provincies en gemeenten geven in 2013 minder uit aan jeugdzorg. In totaal is er sprake van een korting van € 85 miljoen. En na de transitie in 2015 wordt opnieuw een efficiencykorting op de jeugdzorg doorgevoerd, oplopend tot € 450 miljoen in 2018.

De VNG stelt dat het Regeerakkoord helder is over de inhoudelijke uitgangspunten voor de decentralisatie van de jeugdzorg, inclusief de jeugd-GGZ, naar de gemeenten. 'Het bouwt voort op de reeds samen met de gemeenten ingezette koers, waarbij nog sterker de nadruk komt op eigen kracht en participatie. De hiervoor benodigde en gewenste beleidsruimte voor gemeenten wordt in het Regeerakkoord ondersteund', aldus de VNG. De financiële randvoorwaarden zijn volgens de VNG echter 'sterk verslechterd'. Zo is de eerdere korting van het budget uit het Lenteakkoord met € 300 miljoen vanaf 2017 opgehoogd met nog eens € 150 miljoen. De eigen bijdrage van € 70 miljoen voor Jeugd is gelukkig van tafel, stelt de VNG. Het macrobedrag van gemeenten wordt niet met deze € 70 miljoen gekort. Evenals de VNG vindt Actiz het positief dat de transitie jeugd doorgaat zoals gepland, inclusief jeugd-GGZ. 'Dat de beoogde eigen bijdrage voor jeugd niet doorgaat, zal goed uitwerken voor het preventief jeugdbeleid, aldus Actiz. Ook spreekt zij haar zorgen uit over de korting op jeugdzorg die oploopt van 10 naar 15%: 'Dat betekent ook voor de jeugdgezondheidszorg en het lokale jeugdbeleid dat gemeenten nog meer gaan bezuinigen'.

In tegenstelling tot de VNG en Actiz maakt GGZ Nederland zich ernstig zorgen over de voorgenomen overheveling van de jeugd-GGZ naar de gemeenten. Recent zijn door onder andere de kinderombudsman en in een advies in opdracht van het ministerie van VWS de risico's daarvan benoemd. Beiden hebben geadviseerd de overheveling niet te doen dan wel onder strikte voorwaarden en landelijke aansturing. 'Het Regeerakkoord rept met geen woord over de mogelijke risico's zoals het verlies van het recht op zorg voor kinderen met een psychische stoornis, het creëren van nieuwe schotten in de financiering, gebrek aan kwaliteitstoezicht, instandhouding van de landelijke infrastructuur van gespecialiseerde voorzieningen en van opleidingen en onderzoek en het gebrek aan kennis bij ambtenaren over psychische stoornissen', aldus GGZ Nederland.

Ook Mark Bent van Jeugdzorg Nederland maakt zich zorgen over de risico's van de nieuwe maatregelen. Hij stelt dat de kortingen de jeugdzorg al kaal strippen ver vóór de transitie in 2015. En na de transitie wordt opnieuw een grote efficiencykorting op de zorg voor jeugd doorgevoerd, oplopend tot € 450 miljoen in 2018. De kortingen op de jeugdzorg vóór de decentralisatie richting de gemeenten staan haaks op de afspraken die de overheid over de transitie van de zorg voor jeugd heeft gemaakt, stelt Jeugdzorg Nederland. Het gevolg is

volgens de organisatie nu al merkbaar: op dit moment verliezen mensen hun arbeidsplaats als gevolg van deze kortingen en lopen de wachtlijsten in de vrijwillige hulpverlening noodgedwongen op. Mark Bent: "Alle inspanningen die de laatste jaren zijn gedaan om kinderen en hun ouders goede jeugdzorg te bieden, op tijd en op maat, worden door de bezuinigingen en kortingen teniet gedaan. Als niet snel wordt ingegrepen gaan we terug naar af: een jeugdzorg met wachtlijsten en hoge caseloads. Met alle risico's van dien."

Overige belangrijke maatregelen in zorg:

- Het kabinet wil per 2014/2015 de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg), de Compensatie Eigen Risico (CER) en de Regeling specifieke zorgkosten (belastingaftrek van zorgkosten) afschaffen. Dit om een opbrengst van € 850 miljoen te realiseren. Belastingaftrek levert € 500 miljoen op. Ook verdwijnt de 33% Wtcg-korting op de eigen bijdrage, die levert € 50 miljoen op. Daarvoor in de plaats komt een gemeentelijke compensatieregeling;
- Vanaf 2016 zal er olopend tot structureel € 50 miljoen worden bespaard op de WMO-hulpmiddelen door verplicht hergebruik van scootmobielen en rolstoelen. Gemeenten zetten al jarenlang in op de herverstrekking van gebruikte hulpmiddelen en met name op herverstrekking van scootmobielen en rolstoelen.

Zorg	2013	2014	2015	2016	2017	struc
Subtotaal	145	-370	-3.441	-4.307	-5.384	-5.734
Cure						
Hoofdlijnenakkoord medisch specialistische zorg/GGZ naar 2,0%; huisartsen naar 2,5%.			-355	-760	-1.175	-1.175
Honoraria medisch specialisten			-100	-100	-100	-100
Harmoniseren duur vervolgopleiding medisch specialisten			20	10	10	-180
Concentratie topreferente zorg (IBO rapport)			-70	-70	-70	-70
Stringenter pakketbeheer		3	3	-50	-200	-200
Schrappen eigen bijdrage GGZ en liggeld ziekenhuizen; nieuwe eigen bijdrage GGZ	145	145	145	145	145	145
Intensivering wijkverpleegkundige			50	100	250	250
Dekking intensivering wijkverpleegkundige uit Zvw budget tweedelijn			-50	-100	-250	-250
Afschaffen zorgtoeslag wv lasten		-4.512	-4.512	-4.512	-4.512	-4.512
Invoering inkomensafhankelijke zorgpremie en terugsluis zorgtoeslag wv lasten		4.512	4.512	4.512	4.512	4.512
Besparing uitvoeringskosten zorgtoeslag		-15	-15	-15	-15	-15
Eigen bijdrage zelfverwijzers SEH (€50)		-24	-24	-24	-24	-24
Invoering inkomensafhankelijk eigen risico		30	0	0	0	0
Care						
Geen aanspraak op begeleiding, budget 75% naar gemeenten, overheveling persoonlijke verzorging		-290	-1.540	-1.565	-1.580	-1.700
Landelijke invoering intramurale AWBZ			25	-20	-475	-475
Overheveling extramurale verpleging naar Zvw (5%)					-30	-30
Overheveling langdurige GGZ naar de Zvw					0	0
Extramuraliseren ZZP 4				-35	-70	-110
Verhogen intramurale eigen bijdrage AWBZ		-30	-40	-50	-50	-50
Ontschotten jeugdzorg			-40	-100	-150	-150
Schrappen eigen bijdrage jeugdzorg			70	70	70	70
Intensivering arbeidsmarkt zorg					100	100
Huishoudelijke hulp inkomensafhankelijk beperken		-89	-975	-1.140	-1.140	-1.140
Verplicht hergebruik scootmobiel/rolstoel etc. in Wmo			-15	-25	-50	-50
Inkomensregelingen						
Maatwerkvoorziening inkomenssteun chronisch zieken en gehandicapten		100	709	759	761	761
Wtcg afschaffen			-553	-645	-649	-649
Regeling specifieke zorgkosten wv uitgaven			-36	-42	-42	-42
wv lasten			-450	-450	-450	-450
CER afschaffen		-200	-200	-200	-200	-200

Bron: Regeerakkoord Bruggen Slaan, 2012 (laatste wijzigingen niet meegenomen)

SOCIALE ZEKERHEID

Invoering Participatiewet

Het kabinet voert een nieuwe Participatiewet in per 2014. Deze wet komt in plaats van de Wet Werken naar Vermogen. Het kabinet gaat de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een deel van de Wajong samenvoegen tot deze nieuwe Participatiewet. Het integreren van de wetgeving betekent dat de volledige gemeentelijke doelgroep onder één regime gebracht wordt. Onder de Participatiewet vallen straks alle mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Kerndoel van de wet is dat meer mensen met een arbeidsbeperking aan de slag gaan bij een reguliere werkgever. De invoering van de Participatiewet moet in 2014 een besparing van € 60 miljoen opleveren, oplopend tot € 400 miljoen in 2017 en €1,8 miljard structureel.

Om het activerende karakter van de bijstand te vergroten, geldt de arbeids- en re-integratieplicht en de plicht tot tegenprestatie naar vermogen voortaan voor iedereen. Gemeenten worden in de Wet werk en bijstand (Wwb) verplicht een bijstandsuitkering drie maanden te stoppen als iemand de sollicitatieplicht niet naleeft. Om de naleving van Wwb-arbeidsverplichtingen te verbeteren wordt de handhaving strikter. Dit betekent een aanzienlijke handhavingsinspanning voor gemeenten. Permanente ontheffing van de arbeids- en re-integratieverplichting bestaat alleen nog voor mensen die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn. Op de bij gemeenten en UWV beschikbare re-integratiemiddelen wordt een doelmatigheidskorting doorgevoerd.

Daarbij wordt de bestaande sociale werkvoorziening (Wsw) afgeschaft. In plaats daarvan moeten arbeidsgehandicapten meer gaan meedraaien in het reguliere bedrijfsleven, waarvoor een quotum van 5% van het personeelsbestand voor organisaties boven de 25 werknemers is gesteld. Voor diegenen die hier niet toe in staat zijn dient een nieuwe vorm van beschermd werken te worden gecreëerd door gemeenten.

De VNG vindt het positief dat de volledige gemeentelijke doelgroep met de Participatiewet onder één regime gebracht wordt. 'Dat is winst ten opzichte van de Wet werken naar vermogen en opent voor gemeenten de mogelijkheid om de opgaven in het brede sociale domein meer in samenhang op te pakken en maatwerk te leveren aan hun inwoners.' De extra bezuiniging op het re-integratiebudget, bovenop de reeds doorgevoerde doelmatigheidskorting van € 400 miljoen vanaf 2012, betekent echter dat gemeenten minder mogelijkheden hebben om mensen naar werk te begeleiden aldus de VNG. De VNG en Divosa (vereniging van managers sociale diensten) uiten hun zorgen over de financiële consequenties van de nieuwe Participatiewet. Dat blijkt uit hun reacties op de contouren van de wet die staatssecretaris Jetta Klijnsma van Sociale Zaken onlangs presenteerde. De financiële middelen zijn verre van toereikend, stellen zij. Gemeenten moeten de komende jaren met veel minder geld een groeiende groep mensen ondersteunen naar werk. De VNG verwacht dat gemeenten, nu zij fors minder geld dreigen te ontvangen om een groeiende groep mensen aan het werk te helpen, hun ambities zullen bijstellen.

De CG-Raad (chronisch zieken en gehandicapten) en Platform VG (koepel voor belangenbehartiging van mensen met een verstandelijke beperking) zijn blij dat de Participatiewet evenwichtiger is dan de Wet werken naar vermogen. 'Nu worden niet alleen mensen met een arbeidshandicap maar ook werkgevers op hun verantwoordelijkheid aangesproken', stellen zij. En zij vinden het positief dat de wet nog niet is dichtgetimmerd. Ook Cedris (branchevereniging voor de sociale werkvoorzieningsbedrijven) vindt de plannen er vooralsnog veelbelovend uitzien. Al heeft zij, net als de VNG en Divosa, nog wel vragen over het financiële kader. 'Het Regeerakkoord gaat uit van één Participatiewet voor alle 500.000 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De plannen gaan gepaard met een

forse bezuiniging op het subsidiebedrag per Wsw'er en op re-integratie. Het subsidiebedrag lijkt echter minder snel te worden afgebouwd dan in de plannen van het vorige kabinet, waardoor sociale werkvoorzieningsbedrijven meer tijd krijgen het beoogde resultaat binnen het beschikbare financiële kader te realiseren', zegt Cedris. Hiermee komt het kabinet tegemoet aan de wens van Cedris tot 'maatschappelijk verantwoord bezuinigen'. Tegelijkertijd is de exacte omvang van het financieel kader nog onduidelijk. Cedris blijft er daarom op wijzen dat voldoende budget beschikbaar moet zijn om mensen naar werk te begeleiden. Cedris wil graag samen met werkgevers komen tot een plan om het quotum op een goede manier te kunnen uitvoeren. Cedris is blij dat er nu daadwerkelijk één regeling komt waarbij voor iedereen gelijke rechten en plichten gelden. Werken in een beschutte omgeving wordt een voorziening die gemeenten kunnen aanbieden aan mensen die dat echt nodig hebben. De zorg die Cedris daarbij heeft, is dat om louter financiële redenen mogelijk niet alle gemeenten hiervoor zullen kiezen.

De ondernemingsorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland kunnen zich niet verenigen in de voorgestelde quotering op het gebied van de arbeidsmarkt. Zij beschouwen dit voorstel als 'princiepelijk verkeerd en in de praktijk onwerkbaar'. De ondernemingsorganisaties zouden op dit vlak liever afspraken maken in de Stichting van de Arbeid. Zij gaan dan ook kijken of zij in overleg met de vakbonden tot een alternatief kunnen komen.

Huishouduitkeringstoets

De huishoudinkomestoets wordt vervangen door een huishouduitkeringstoets. Deze toets voorkomt dat meerdere uitkeringen in een huishouden worden verstrekt die samen meer dan de norm van een echtpaar omvatten (stapelning van uitkeringen).

De VNG geeft aan dat er een aantal forse besparingen wordt ingeboekt op het Wwb inkomensdeel van gemeenten, omdat het kabinet hoge verwachtingen heeft van de huishouduitkeringstoets en de strengere voorwaarden die gaan gelden voor een uitkering. Deze maatregelen moeten leiden tot fors minder bijstandsuitgaven. 'Als deze effecten echter niet optreden, dan zijn de bezuinigingen echter wel ingeboekt en draaien gemeenten op voor het tekort aan bijstandsbudget. Gemeenten zouden graag zien dat dergelijke meerjarige bezuinigingen alleen kunnen worden ingeboekt als gemonitord wordt of deze effecten ook daadwerkelijk optreden. Indien blijkt dat de besparingen lager uitvallen dan aanvankelijk gedacht, dan zouden gemeenten hier op basis van voortschrijdend inzicht alsnog voor moeten worden gecompenseerd', stelt de VNG.

Armoedebestrijding

- Er komt € 100 miljoen extra beschikbaar voor armoedebestrijding. Dit geld gaat grotendeels naar gemeenten:

- a. De langdurigheidstoelage wordt vervangen door een individuele toeslag voor personen die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen zonder zicht op verbetering.
- b. De mogelijkheden voor bijzondere bijstand in de vorm van een aanvullende zorgverzekering of een pas voor culturele, maatschappelijke en sportvoorzieningen worden ruimer.
- c. De individuele bijzondere bijstand voor daadwerkelijk gemaakte kosten wordt verruimd. Extra aandacht is er voor gezinnen met kinderen, werkenden met een laag inkomen en ouderen met een klein pensioen.
- d. Categoriele bijzondere bijstand voor aannemelijke kosten wordt beperkt.

- e. Het kabinet vindt het belangrijk dat kinderen uit gezinnen met een laag inkomen kunnen sporten. Daarom wordt de subsidie aan Jeugdsportfonds Nederland verlengd en de Sportimpuls verhoogd.
- De verstrekking van gratis schoolboeken wordt teruggedraaid, maar deels gecompenseerd via het Kindgebonden Budget;
- De rente betaald op restschulden op de hypotheek kan tijdelijk (max. 5 jaar) en onder voorwaarden in mindering worden gebracht op het belastbaar inkomen in box 1.

Doordat sociale voorzieningen op vele fronten worden versoerd, zullen meer mensen en beroep moeten doen op de gemeente voor bijzondere bijstand. De VNG vindt het positief dat hiervoor extra geld wordt vrijgemaakt. De komende jaren zullen moeten uitwijzen welk deel van de effecten met deze € 100 miljoen kunnen worden opgevangen. De VNG beoordeelt de uitwerking van de voorstellen op de ruimte die overblijft om op lokaal niveau armoedebeleid te voeren dat 'recht doet aan de ondersteuningsbehoefte van de individuele burger. De verschuiving van categoriale bijstand naar bijzondere bijstand betekent immers dat gemeenten vaker individuele gevallen moeten beoordelen', aldus de VNG.

Overige belangrijke maatregelen in de sociale zekerheid:

- De AOW-leeftijd wordt geleidelijk verhoogd tot 66 jaar in 2018 en 67 jaar in 2021 en vervolgens gekoppeld aan de stijging van de levensverwachting;
- De Werkloosheidswet (WW) wordt ingeperkt om route van werk naar werk te verkorten. De duur van werkloosheidsuitkeringen wordt verkort van 3 naar maximaal 2 jaar;
- De eerdere keuze om de eerste 6 maanden van de WW op werkgevers te verhalen gaat niet door. Daartegenover gaan de WW-premies voor werkgevers vanaf 2014 structureel met € 1,3 miljard omhoog;
- Het kabinet hervormt het ontslagrecht, echter niet zo ingrijpend als afgesproken in het Lenteakkoord staat. De preventieve ontslagtoets bij het UWV blijft gehandhaafd en criteria voor rechtmatig ontslag worden nauwkeurig omschreven;
- De PvdA krijgt met het nieuwe compromis naar aanleiding van de inkomensafhankelijke zorgtoeslag een verschuiving van € 250 miljoen van infrastructuur naar "versterking van de sociale agenda". Daarmee moeten de gevolgen van maatregelen zoals het terugbrengen van de WW-uitkering en het ontslagrecht worden verzacht;
- Het nieuwe kabinet vindt flexibele arbeid belangrijk voor een goed functionerende arbeidsmarkt en economie. Daarbij wordt opgemerkt dat flexibele arbeid niet mag verworden tot een goedkoop alternatief voor werk dat beter door vaste werknemers gedaan kan worden. Om flexibele en vaste arbeid beter met elkaar in balans te brengen worden twee maatregelen aangekondigd:
 - a) door openstelling van de laagste loonschalen kunnen flexwerkers aan de onderkant van de arbeidsmarkt, zoals schoonmakers en cateringmedewerkers, gewoon weer in dienst worden genomen.
 - b) samen met sociale partners willen PvdA en VVD kijken naar verbetering van de wettelijke bescherming voor verschillende vormen van flexibel werken.
- De kindregelingen worden hervormd en versoerd. Oogmerk is het stelsel te vereenvoudigen, de arbeidsparticipatie te verhogen en inkomensondersteuning te bieden waar die het hardst nodig is. De negen kindregelingen worden teruggebracht tot maximaal vier. Twee zijn in samenhang gericht op inkomensondersteuning (Algemene Kinderbijslagwet en Wet Kindgebonden Budget) en twee op

participatiebevordering (inkomensafhankelijke combinatiekorting en kinderopvangtoeslag);

- De financiering van peuterspeelzalen gaat onder de Wet Kinderopvang vallen. De MO-groep onderschrijft deze financiële harmonisatie. 'Zo ontstaat er een basisvoorziening voor alle peuters, ongeacht of ouder(s) werken of niet, voor iedere peuter enkele dagdelen als basisvoorziening. Tenminste, als de afstemming geborgd wordt tussen de wet Kinderopvang en het sociale domein. Alleen dan houden gemeenten de regie op lokale onderlinge afstemming van onderwijs, welzijn, peuterspeelzaalwerk en kinderopvang', aldus de MO-groep;
- Minister Asscher maakt de komende twee jaar € 100 miljoen vrij om de jeugdwerkloosheid aan te pakken en ontslagen ouderen opnieuw aan het werk te krijgen. Dat is het eerste tastbare resultaat van het sociaal overleg tussen het kabinet, werkgevers en werknemers. Asscher vond € 100 miljoen op de begroting om twee groepen te hulp te schieten die het door de crisis relatief moeilijk hebben. De jeugdwerkloosheid stijgt nu veel harder dan het gemiddelde, omdat jongeren vaak tijdelijke of andere flexibele contracten hebben. Voor hen wil Asscher, met steun van de sociale partners, de regionale aanpak van werkloosheid onder jongeren versterken. Daarnaast herintroduceert Asscher het re-integratiebudget WW voor 55-plussers die hun baan kwijtraken. Zij vinden nu moeilijk nieuw werk. Het UWV kan ze met het re-integratiebudget helpen bij benodigde omscholing of bij het halen van een certificaat.

Financieel overzicht Sociale zekerheid

Sociale Zekerheid	2013	2014	2015	2016	2017	struc
Subtotaal	-401	-1.054	-1.614	-2.429	-3.241	-4.877
WW/Ontslag (ten opzichte van basispad)						
wv uitgaven		784	947	592	284	-140
wv lasten		-1.300	-1.300	-1.300	-1.300	-1.300
Participatiewet (Voorheen Werken naar Vermogen, taakstelling oplopend in 6 jaar)		-60	-180	-290	-400	-1.830
Quotumregeling bedrijven arbeidsgehandicapten (ingroei in 6 jaar)		10	-5	-60	-130	-340
Hervorming kindregelingen						
wv uitgaven	-2	19	309	73	-90	-59
wv lasten			-830	-840	-840	-840
Ombuiging reïntegratie		-55	-83	-110	-138	-138
Aanscherpen definitie passende arbeid WW	3	3	-21	-32	-46	-57
Algehele arbeids-en reïntegratieplicht en naleving WWB		-13	-45	-90	-95	-95
AOW voor samenwonenden naar 50% WML			-10	-30	-50	-200
Overbruggingsregeling AOW-verhoging		75	45	45	20	0
Doorwerkbonus/mobiliteitsbonus						
wv lasten	150	150	300	300	300	300
Schrappen voorschotregeling AOW	-10	-30	-30	50	20	0
Snellere verhoging AOW leeftijd				-70	-160	0
Schrappen toeslag jonge partner AOW > 50.000		-15	-40	-40	-40	0
Terugdraaien geen MKOB bij onvolledige opbouw		8	16	16	16	16
Niet invoeren vitaliteitssparen						
wv lasten	-580	-764	-759	-734	-700	-140
Huishouduitkeringstoets			-80	-80	-80	-80
Modernisering ZW: 1 jaar uitstel werknemerprikkel	38	24	0	0	0	0
ANW naar maximaal 1 jaar			-8	-23	-35	-74
Intensivering armoedebeleid		80	100	100	100	100
Temporiseren afbouw ahk in referentiemimumloon		30	60	94	123	0

Bron: Regeerakkoord Bruggen Slaan, 2012 (laatste wijzigingen niet meegenomen)

PARTIJEN OVER DE 3 DECENTRALISATIES

Uit bovenstaande paragrafen blijkt al dat de decentralisaties in het sociale veel reacties oproepen bij tal van partijen. Veel van hen zeggen verheugd te zijn over de nadruk van het Regeerakkoord op thema's als burgerparticipatie, zelfregie en zelfredzaamheid. Tegelijkertijd maken zij zich zorgen over de fikse bezuinigingen die daarmee gepaard gaan. 'Krijgen gemeenten – en in het verlengde daarvan maatschappelijke organisaties – voldoende middelen mee om deze omslag waar te maken?', is een veel gestelde vraag. Hieronder nog een overzicht van algemene reacties uit het veld op de decentralisaties.

De Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor de Financiële Verhoudingen (ROB en RFV) zien in algemene zin de voordelen van decentralisering. Wel merken zij op dat aan de aard en de omvang van de voorgenomen decentralisatie reële risico's zijn verbonden:

- Beleidsvrijheid houdt ook in dat verschillen tussen gemeenten moeten worden geaccepteerd. Dat betekent dat het Rijk zich dient te beperken in het stellen van voorwaarden, voorschriften en verantwoordingseisen;
- De decentralisaties gaan in veel gevallen gepaard met beperkingen van aanspraken van burgers omdat rechten worden omgezet in voorzieningen. Dit kan onbedoeld een effect hebben op het draagvlak voor het beleid bij zowel burgers als gemeenten;
- De gemeentelijke financiën worden gevoeliger voor sociaaleconomische ontwikkelingen. Met de omvang van de voorgenomen decentralisaties gecombineerd met de efficiencykortingen en andere financiële maatregelen en ontwikkelingen wordt er volgens de Raden een zware wissel getrokken op de bestuurskracht en budgettaire flexibiliteit van gemeenten;
- Door de dominantie van sociale uitgaven op de gemeentelijke begroting komen andere noodzakelijke uitgaven van gemeenten op het terrein van onderhoud van wegen, fysiek milieu, ruimtelijke ordening en openbare orde en veiligheid eerder onder druk te staan.

De Raden vinden het een gemiste kans dat op geen enkele wijze een opening wordt geboden om het decentraal belastinggebied uit te breiden onder gelijktijdige verlaging van de rijksbelastingen. De mogelijkheden van gemeenten om op enige wijze zelf invulling te geven aan de decentrale taken, eigen afwegingen te maken en risico's op te vangen zijn daarmee minimaal.

Gezien deze risico's pleiten de Raden voor een nieuwe kijk op de bekostiging van decentrale taken. 'De financiële verhoudingen zouden als gevolg van de grote decentralisaties op het sociale domein moeten worden omgevormd naar een stelsel dat uitgaat van brede uitkeringen op basis van een globale verdeelsleutel, die aansluit bij de verschillende beleidsvelden op rijksniveau', schrijven zij. Die brede uitkeringen dienen hun eigen groeivoet te krijgen. De verdeling behoort aan te sluiten op de onbeïnvloedbare uitgaven van gemeenten. Naarmate de beleidsvrijheid groter is kan de verdeling globaler en eenvoudiger, aldus de Raden. De rijksoverheid moet daarbij niet willen sturen op financiële input, zeggen zij, maar op de maatschappelijke outcome.

Veel van de risico's die de Raden benoemen, worden ook door andere partijen genoemd. Divosa, de vereniging van directeuren van sociale diensten, ziet net als de Raden ROB en RFV mogelijkheden om van het Regeerakkoord een succes te maken, maar wijst op de negatieve risico's als teveel gedetailleerde instructies aan gemeenten. En de VGN uit haar zorgen over de verschillen die kunnen ontstaan tussen gemeenten: 'De plannen hebben grote gevolgen voor de cliënten, velen zijn straks aangewezen op zorg vanuit de WMO via de gemeenten. Tegelijkertijd gaat het kabinet het takenpakket van de gemeenten enorm uitbreiden en krijgen gemeenten grote beleidsvrijheid. Dit kan tot grote verschillen in kwaliteit

van zorg leiden tussen gemeenten’.

GGD Nederland laat een positievere reactie horen. De organisatie is blij dat veel punten van de Agenda voor de Zorg terug te vinden zijn in het akkoord, zoals het belang van preventie, het verbeteren van de kwaliteit van de zorg, het bevorderen van regionale samenwerking en ontschotting en extra wijkverpleegkundigen om zorg dicht bij de mensen te kunnen leveren. GGD Nederland ziet ook offers, zoals de verdergaande bezuinigingen op Jeugdzorg (bovenop de reeds voorgenomen efficiencykorting), grote ombuigingen in de AWBZ en minder sociale zekerheid. Toch ziet GGD Nederland de toekomst optimistisch: ‘We zullen de vinger aan de pols blijven houden om ervoor te waken dat binnen de publieke gezondheid het vangnet op peil blijft. De afspraken in het Regeerakkoord geven ons echter het vertrouwen dat er voldoende in gang wordt gezet om de verbinding tussen preventie, zorg en ondersteuning krachtig vorm te geven en zo Nederland gezonder te maken’.

Gezien de omvang in impact van de decentralisaties op gemeente, pleit de VNG voor een grondig, onafhankelijk onderzoek naar de financiële en maatschappelijke uitvoerbaarheid van de drie decentralisaties binnen het sociaal domein. Het Centraal Planbureau (CPB) of de Algemene Rekenkamer zou het onderzoek wat de VNG betreft kunnen uitvoeren. Het onderzoek moet klaar zijn voor het eerste decentralisatiewetsvoorstel bij de Tweede Kamer wordt ingediend. Voordat het onderzoek is afgerond, mogen wat de VNG betreft geen onomkeerbare stappen worden gezet. In kaart moet worden gebracht wat de afzonderlijke én wat de cumulatieve effecten (zowel financieel als maatschappelijk) zijn van de decentralisaties werk, jeugdzorg en begeleiding en langdurige zorg. ‘Meteen na de presentatie van het Regeerakkoord hebben we daarover veel vragen gesteld. De afgelopen twee maanden hebben we ook veel overleg gevoerd, maar dit alles heeft nog niet geleid tot een duidelijk totaalbeeld van effecten op de samenleving en de financiële risico’s voor gemeenten’, aldus VNG-voorzitter Annemarie Jorritsma.

Een van de risico’s is volgens Jorritsma de zogeheten compensatieplicht, die door de rechter vaak als zorgplicht wordt beschouwd. Gemeenten die uit het oogpunt van efficiency en kostenbesparingen collectieve voorzieningen aanbieden in plaats van individuele voorzieningen, kunnen zichzelf hiermee financieel flink in de vingers snijden. Als een burger een beroepszaak bij de rechter aanspant omdat zijn aanvraag voor een individuele voorziening door de gemeente is afgewezen, wordt nogal eens gevonnis dat de individuele voorziening er moet komen. ‘Dit betekent concreet dat gemeenten nauwelijks manieren hebben om te sturen op kosten’, aldus Jorritsma.

ONDERWIJS

Het kabinet zegt de investeringen in onderwijs en onderzoek op peil te houden. Dit onder meer door intensivering van onderzoek, verbetering van de kwaliteit van leraren en schoolleiders, een betere benutting van de onderwijstijd en vergroting van de macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod. De investeringen worden bekostigd door de overhead in het onderwijs en het aantal opleidingen en kenniscentra te verminderen en een grotere bijdrage van studenten te vragen.

In lijn met de motie Van Haersma Buma wordt € 256 miljoen uit het gemeentefonds overgeheveld naar de scholen ten behoeve van hun huisvesting (lumpsum). Het kabinet geeft daarnaast aan dat in krimpgebieden alle vormen van samenwerking mogelijk moeten zijn.

Het kabinet schaft de maatschappelijke stage vanaf schooljaar 2015/2016 af en draait de verstrekking van gratis schoolboeken terug. Het huidige systeem van inkoop van boeken blijft in stand.

Verder staat in het Regeerakkoord dat het leerwegondersteunend onderwijs (LWOO) en het praktijkonderwijs (PRO) doelmatiger worden en gaan vallen onder het gebudgetteerde stelsel van Samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs.

En er komen minder opleidingen en uitstroomprofielen zodat de kwaliteit in het MBO kan toenemen. Kleine opleidingen worden in principe beëindigd. Het kabinet stelt € 250 miljoen beschikbaar om te intensiveren in het MBO, gekoppeld aan prestatieafspraken met instellingen. Er wordt doorgedaan in het MBO doorgedaan met het actieplan 'Focus op vakmanschap'.

De Sectororganisatie primair onderwijs, PO-raad, ziet in de onderwijsparagraaf van het nieuwe Regeerakkoord een aantal aspecten terug waarvoor zij heeft gelobbyd tijdens de verkiezingscampagne. Zo gaat er fors geïnvesteerd worden in professionalisering van leerkrachten, schoolleiders en schoolbestuurders. In het funderend onderwijs wordt daarvoor ruim € 340 miljoen geïnvesteerd. Afspraken hierover zullen gemaakt worden met de sectororganisaties in een nationaal onderwijsakkoord. De PO-Raad vindt het verder een goede zaak dat in krimpgebieden meer mogelijkheden komen om de problemen het hoofd te bieden. Aan de andere kant maakt de PO-Raad zich zorgen over de positie van het onderwijspersoneel dat sinds 2009 geen salarisverhogingen meer heeft gehad. 'Continuering na 2013 is schier onmogelijk, wil de sector nog een aantrekkelijke werkgever zijn', stelt de raad. Ook is de huidige financiële positie van schoolbesturen een punt van aanhoudende zorg voor de PO-Raad.

De VO-raad, sectororganisatie Voortgezet Onderwijs, laat een kritischer geluid horen. Zij is blij met de voorgenomen investeringen in de kwaliteit van leraren en schoolleiders, maar benoemt ook het negatieve effect van andere maatregelen voor het voortgezet onderwijs en waarschuwt voor de 'stille bezuinigingen' die zijn opgenomen in het Regeerakkoord. 'Ook in 2013 wordt weer fors bezuinigd op het voortgezet onderwijs. Per saldo lopen de bezuinigingen op tot minstens € 155 miljoen. Daar bovenop komen volgens de begroting voor 2013 nog forse stille bezuinigingen', aldus de VO-raad. Zo hebben scholen in 2010 eenmalig ruim 1% extra bekostiging ontvangen, ook wel kasschuif genoemd. De minister zegde destijds toe dat de kasschuif pas in mindering gebracht zou worden als ook loonruimte zou worden toegekend. 'De nullijn is nog van toepassing tot en mét 2013. Uit de gpl-regeling (gemiddelde personeelslast) voor 2012 en 2013 blijkt echter dat OCW de kasschuif van € 56 miljoen al in 2013 in mindering brengt op de gpl', stelt de VO-raad. De maatregelen uit de Miljoenennota betekenen volgens de VO-raad concreet dat er vanaf 2014 op het voortgezet onderwijs € 44 miljoen wordt bezuinigd vanuit het Lentepakkoord, oplopend naar € 60 miljoen in 2017. Dit komt bovenop de door het kabinet eerder ingezette structurele bezuinigingen. Ook vindt de VO-raad de bezuinigingen uit het Regeerakkoord op het leerwegondersteunend

onderwijs (LWOO) en het praktijkonderwijs (PRO) 'onacceptabel'. 'Een bezuiniging op de zorg voor leerlingen met leerachterstanden vinden we hoe dan ook een slechte zaak. Het betreft immers leerlingen die met een onderwijsachterstand het voortgezet onderwijs binnenkomen of die aangewezen zijn op onderwijs op maat', aldus de VO-raad. De raad roept de minister op om met de sector na te denken over scenario's die recht doen aan deze doelgroep. Bij de VNG roept de bezuiniging op de zorgmiddelen in het LWOO en PrO de vraag op wat dit betekent voor de kansen van deze leerlingen. Voor gemeenten is het belangrijk dat jongeren in het speciaal onderwijs maximaal de kans krijgen om zich voor te bereiden op de arbeidsmarkt. 'De ervaring leert dat anders veel van deze jongeren een beroep moeten doen op een uitkering', waarschuwt de VNG.

Net als de VO-raad stelt de HBO-raad dat het nieuwe kabinet feitelijk bezuinigt op de uitgaven voor het hoger onderwijs: € 155 miljoen in 2017 oplopend naar € 195 miljoen structureel. Er komen bovendien geen extra middelen voor het voor innovatie zo belangrijke praktijkgerichte onderzoek, hetgeen eerder door o.a. VNO-NCW en MKB-Nederland is bepleit. 'Hierdoor lijkt de ambitie (ook van het nieuwe kabinet) om ons land binnen enkele jaren te laten aansluiten bij de top-5 van kennislanden te zijn verlaten', aldus de HBO-raad. De raad stelt dat dit niet zonder gevolgen zal blijven voor de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse kenniseconomie. En het geldt dat studenten inleveren door de introductie van het leenstelsel komt niet ten goede aan het hoger onderwijs. De HBO-raad verwacht dat de toegankelijkheid van het hoger onderwijs onder druk komt te staan door onvoldoende middelen voor de aanvullende beurzen. 'Alles bij elkaar helpt het Regeerakkoord het hoger onderwijs dus niet', aldus voorzitter van de HBO-raad Thom de Graaf.

In tegenstelling tot het HBO is de MBO-raad blij de maatregelen in het onderwijs. Het is goed dat er geen nieuwe plannen komen die het MBO wederom 'op z'n kop kunnen zetten', stelt de MBO-raad. 'Met een extra investering van € 250 miljoen voor verbetering van de kwaliteit, modernisering van de arbeidsvoorwaarden en een OV-korting die ook voor minderjarige MBO-studenten gaat gelden zijn we overwegend positief over dit akkoord', aldus de raad. Bezorgd is de MBO-raad wel over de aangekondigde bezuiniging op de kenniscentra. 'Dat ook de kenniscentra moesten inleveren, was te verwachten. Maar deze bezuiniging, beginnend met € 40 miljoen in 2015 en oplopend naar jaarlijks € 80 miljoen vanaf 2016 is veel te fors. Vraag is in hoeverre het goede werk van de kenniscentra nog mogelijk blijft', aldus de raad. Het continueren van het Actieplan voor het MBO betekent volgens de VNG dat aan de onderkant van het MBO de entreeopleiding zal worden ingevoerd en dat er op alle MBO-niveaus hogere eisen gesteld gaan worden aan leerlingen bijvoorbeeld bij taal- en rekenen. 'Voor gemeenten is het belangrijk dat deze hervormingen niet leiden tot meer uitval onder kwetsbare scholieren en dat de mogelijkheden om terug te keren naar school worden geoptimaliseerd. Gemeenten zouden hier graag meer aandacht voor willen', aldus de VNG. De VNG vindt het verder positief dat het kabinet het aanbod van MBO-opleidingen wil stroomlijnen.

Aansluiting bedrijfsleven en onderwijs

Het kabinet wil een 'Techniekpact 2020' afsluiten met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen. Daarin wordt uitgegaan van wederzijdse belang van bedrijven en onderwijsinstellingen en de ambities die de sector voor zichzelf formuleert (afspraken over transparantie van loopbaanperspectieven; voldoende stageplekken; verbeteren doorstroom).

VNO-NCW en MKB-Nederland steunen het plan het kabinet om basisscholen te verplichten wetenschap en techniek te gaan onderwijzen. Maar de organisaties vinden het een slecht idee als het geld daarvoor wordt weggehaald bij het voortgezet onderwijs. VNO-NCW en MKB-Nederland stellen dat ondanks alle inspanningen van het bedrijfsleven (via onder meer

het Platform Beta Techniek), nu toch maar liefst twee van de tien jongeren voor bètatechniek kiezen. 'En dat is te weinig. Extra instroom is nodig om de kenniseconomie en daardoor de concurrentiepositie van Nederland te versterken' aldus de ondernemingsorganisaties. Over één aspect van het plan zij minder te spreken. Het Regeerakkoord voorziet in € 100 miljoen extra voor beta-leraren in het voortgezet onderwijs. De Kamerleden willen de inspanningen in het basisonderwijs financieren door dat geld over te hevelen. Dat moet gebeuren door een aanpassing van de onderwijsbegroting. Een slecht idee, vinden de organisaties. Zij wijzen er op dat de stimulering van de keuze voor wetenschap en techniek ook in het voortgezet onderwijs nog wel een impuls kan gebruiken.

Ook de VNG stelt dat het voor gemeenten belangrijk is dat jongeren een opleiding volgen die perspectief biedt op een baan (in de regio). 'Het belang van goed en aansprekend techniekonderwijs past in dit plaatje.'

Voorschoolse Educatie

Consultatiebureaus gaan doelgroepkinderen toetsen op taalachterstand en doorverwijzen naar VVE-voorzieningen (voorschoolse educatie). Een sluitende samenwerking tussen gemeenten en scholen moet waarborgen dat achterstanden zo spoedig mogelijk en in ieder geval voor het eind van de basisschoolperiode zijn weggewerkt.

Het is volgens de VNG nog onduidelijk op welke wijze het kabinet deze verplichting wil regelen. In de praktijk spelen consultatiebureaus nu al een rol bij de indicering en doorverwijzing naar de VVE. De VNG geeft aan dat nagenoeg alle gemeenten afspraken hebben gemaakt over de toewijzing en doorverwijzing met de consultatiebureau's/CJG's. 'Het lijkt erop dat het kabinet consultatiebureaus nu wil verplichten deze taak te vervullen. Deze mogelijk wettelijke verplichting is nieuw voor consultatiebureaus' zegt VNG. Met de aanwending van de extra middelen voor voor- en voerschoolse middelen wordt volgens de VNG waarschijnlijk de € 100 miljoen extra voor Onderwijsachterstandenbeleid bedoeld die in de vorige regeerperiode beschikbaar is gekomen.

Financieel overzicht Onderwijs

Onderwijs	2013	2014	2015	2016	2017	struc
Subtotaal	313	181	326	196	196	196
Schrappen subsidies	0	-100	-200	-200	-200	-200
Beëindiging specifieke subsidies onderwijsvernieuwing groen onderwijs na 2015				-55	-55	-55
Leerwegerondersteunend onderwijs			-15	-50	-50	-50
Afschaffen wettelijk verplichte maatschappelijke stages			-20	-70	-75	-75
Afschaffen gratis schoolboeken			-55	-185	-185	-185
Minder opleidingen en macrodoelmatigheid mbo					-60	-120
Samenvoegen kenniscentra mbo			-40	-80	-80	-80
Minder opleidingen hoger onderwijs (inclusief kunstopleidingen)				-70	-90	-130
Verminderen overhead in het hoger onderwijs		-15	-33	-50	-65	-65
Sociaal leenstelsel basisbeurs bachelor/masterfase hbo/wo met cohortgarantie				-15	-55	-810
OV-Kaart -> kortingskaart (incl mbo 18-)				-5	-45	-425
Effect vereenvoudiging Wet studeren is investeren		1	-9	-14	-19	-33
Budget motie Van Haersma Buma naar scholen ipv gemeenten			256	256	256	256
Verdubbeling intensivering leerkrachten vo (bèta, jong academisch)	50	50				
Schrappen maatregel langstudeerders (plus teruggaaf 2012)	263	220	230	230	230	230
Intensivering onderwijs en onderzoek		25	212	504	689	1.938

Bron: Regeerakkoord Bruggen Slaan, 2012 (laatste wijzigingen niet meegenomen)

3. ECONOMISCH DOMEIN

Topsectorenbeleid en kenniseconomie

Het kabinet Rutte II investeert € 110 miljoen om de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen te stimuleren.

Verder wil het kabinet de topsectoren waarin Nederland internationaal uitblinkt, nog sterker maken. Daarom wordt het Topsectorenbeleid voortgezet.

Het kabinet bezuinigt wel jaarlijks € 52 miljoen op uitgaven aan topsectoren. Via de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) blijft € 275 miljoen beschikbaar voor onderzoek voor de topsectoren. De focus in de Strategische Agenda Innovatieve Topregio's, waar Platform31 bij betrokken is, ligt op vier Strategische lijnen voor het versterken van de concurrentiepositie van Nederland en van Nederlandse regio's en steden:

- De effectieve en regionale inbedding van het topsectorenbeleid;
- De vernieuwing van de regionale Human Capital Agenda;
- Het maximaliseren van groene groei;
- Het maximaal benutten van lokaal ondernemerschap.

Job Swank, directielid van De Nederlandsche Bank, juicht de investeringen in kenniseconomie toe. Hij stelt dat Nederland een hoog ontwikkelde kenniseconomie kan worden, met een sterk ontwikkelde dienstensector, research en development en daarnaast een innovatieve en steeds schonere industrie. 'Daar heb je een infrastructuur voor nodig, en investeringen in onderwijs', aldus Swank. Ondernemingsorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland laten zich ook positief uit en zijn tevreden met het voortzetten van het topsectorenbeleid. 'Dit beleid, door het voorgaande kabinet ingezet, moet de motor zijn voor voortgaande economische groei', aldus de organisaties. Zij stellen dat het benoemen van een aparte minister voor buitenlandse handel bij EL&I een extra impuls zou hebben gegeven aan het topsectorenbeleid.

Regeldruk bedrijfsleven en lokaal ondernemerschap

Het nieuwe kabinet zet sterk in op structurele verlaging van regeldruk voor bedrijven, professionals en burgers met € 2,5 miljard in 2017. Er wordt betoogd de regeldruk te verminderen door met belanghebbenden in tenminste 15 regeldichte sectoren en domeinen de problemen te verkennen en concrete oplossingen te vinden.

Het Regeerakkoord maakt verder het Garantie Ondernemingsfinanciering structureel, met een garantiëplafond van € 400 miljoen per jaar. Ondernemers blijven hiermee in staat bankleningen aan te trekken en bankgaranties te verkrijgen. En het nieuwe kabinet maakt binnen het bestaande Innovatiefonds MKB+ ruimte om meer risicodragend vermogen aan jonge innovatieve bedrijven te kunnen verstrekken. Nieuwe alternatieve financieringsvormen (zoals crowdfunding) worden ondersteund.

De VNG reageert op deze maatregelen dat gemeenten ook gebaat zijn bij het terugdringen van de kosten van regeldruk voor bedrijven, professionals en burgers. Gemeenten hebben in het recente verleden zelf al veel stappen gezet om regeldruk vanuit lokale regelgeving terug te dringen. 'Voor gemeenten speelt de uitvoerbaarheid een belangrijke rol bij de in het Regeerakkoord genoemde nieuwe regels. Dat is minstens zo belangrijk als dereguleren', aldus de VNG. Met het samenwerkingsverband 'Beter en Concreter' hebben BZK, EL&I en VNG de handen al ineen geslagen.

Groene groei en duurzaamheid

Het kabinet zet in op een 'realistische, ambitieuze groene groeistrategie'. Een 'biobased economy' kan volgens het Regeerakkoord een van de pijlers vormen voor groene groei. Het aandeel duurzame energie moet 16% bedragen in 2020. Voor het stimuleren van innovaties trekt het kabinet een mix uit van subsidies (SDE+) en mogelijk leveranciersverplichting en bijmengverplichtingen. Het kabinet streeft internationaal naar een volledig duurzame energievoorziening in 2050.

De koplopers in het duurzame bedrijfsleven, verenigd in Platform De Groene Zaak, vinden dat het nieuwe Regeerakkoord onvoldoende recht doet aan de winst die economische verduurzaming oplevert. "Bruggen slaan" getuigt weliswaar van voldoende ambitie, maar kent nog veel witte plekken", aldus De Groene Zaak. De duurzame ondernemers beschouwen het Regeerakkoord als een 'veelbelovend vertrekpunt' voor de komende regeerperiode, gezien de concrete maatregelen op het terrein van de energievoorziening. Een verhoging van de doelstelling voor hernieuwbare energie in 2020 naar 16% houdt volgens hen een welkome beleidsintensivering op energiegebied in.

Tegelijkertijd vinden zij het Regeerakkoord te weinig concreet ten aanzien van andere actuele verduurzamingissues, zoals het dreigend grondstoffentekort en de omslag naar een circulaire economie. Volgens De Groene Zaak moet het nieuwe kabinet fundamentele keuzes maken voor een duurzame economie. 'Onze partners hebben veel expertise op het terrein van duurzame innovatie en financieel-economische transitie, veelal in de vorm van 'best practises'. Het Regeerakkoord benut deze kracht van economische verduurzaming onvoldoende' aldus het platform.

4. RUIMTELIJK DOMEIN

WONINGMARKT

De fracties van D66, ChristenUnie, SGP, VVD en PvdA hebben onlangs ingestemd met het akkoord dat onlangs werd bereikt over de woningmarkt. Het pakket maatregelen moet een impuls geven aan de bouwsector en voor doorstroming op de woningmarkt zorgen.

De oorspronkelijke maatregelen uit het Reggeerakkoord over de hypotheekregels, huurverhogingen en de verhuurdersheffing voor woningcorporaties zijn aangepast. Het kabinet onderhandelde eerder met het CDA om de steun van die partij te krijgen voor de plannen. Deze onderhandelingen mislukten. Het kabinet heeft met VVD en PvdA in de Tweede Kamer genoeg steun voor de eigen voorstellen, maar heeft dat in de Senaat niet. Daarom werd in eerste instantie gezocht naar een akkoord met het CDA, maar dat is misgelopen. Met steun van D66, ChristenUnie en SGP heeft het kabinet ook in de Eerste Kamer een meerderheid van 38 zetels.

Nieuwe maatregelen

De belangrijkste maatregelen uit het nieuwe akkoord zijn:

- Voor huishoudens met een inkomen tot € 33.614,- geldt een maximale huurverhoging van 1,5% boven inflatie, inkomens tussen 33.614,- en € 43.000,- krijgen maximaal een huurverhoging van 2% boven inflatie (was 2,5% in het Regeerakkoord) en inkomens boven € 43.000,- krijgen te maken met maximaal 4 % boven inflatie (was 6,5% in het Regeerakkoord). Beoogd is deze huurverhogingen met ingang van 1 juli 2013 in te laten gaan;
- de verhuurdersheffing voor woningcorporaties daalt; die wordt € 1,75 miljard (in plaats van de € 2 miljard uit het Regeerakkoord). De verhuurderheffing die de woningcorporaties zullen moeten afdragen zal dus langzamer oplopen. Hij bedraagt in 2013 € 50 miljoen en loopt op tot € 1,7 miljard in 2017. De heffing kan volgens het kabinet en partijen structureel meer dan volledig en in de komende jaren grotendeels worden betaald uit de opbrengst van de huurverhoging;
- de aflossingstermijn voor nieuwe hypotheekleningen gaat van 30 naar 35 jaar;
- het wordt mogelijk om niet meer de hele hypotheek af te lossen: 50% in plaats van volledig. Het leidt er wel toe dat er minder hypotheekrente kan worden afgetrokken;
- € 150 miljoen gaat naar een fonds voor energiebesparing;
- er komt € 50 miljoen voor een speciaal fonds voor startersleningen. Dit was € 20 miljoen;
- de btw op renovatie gaat van 21 naar 6%. Deze maatregel geldt voor een jaar;
- huurders die er in inkomen op achteruit gaan krijgen onder bepaalde omstandigheden huurverlaging;
- de huurhoogte wordt niet gekoppeld aan de WOZ-waarde. Punten gaan de huur bepalen;
- het wordt aantrekkelijker gemaakt om lege kantoorpanden om te bouwen tot woonruimte;
- institutionele beleggers krijgen meer ruimte om woningen van corporaties te kopen.

Lange tijd ging de coalitie er vanuit dat het CDA de woningplannen van het kabinet zou steunen. CDA-leider Buma eiste echter een forse aanpassing van de plannen, met name de verhuurdersheffing. Hij vreesde dat woningcorporaties niet meer zullen investeren als de heffing van € 2 miljard overeind blijft. CDA heeft maandag laten weten niet verder te willen gaan dan € 800 miljoen verhuurdersheffing, het bedrag waar de partij vorig jaar bij het

Lenteakkoord mee instemde. Ook vond het CDA de voorgestelde huurverhogingen te fors. Buma gaf aan dat het gat tussen de partijen tijdens de onderhandelingen te groot is gebleken. De bezwaren voor het CDA waren in het kort:

1. Verhuurdersheffing

Het CDA had grote bezwaren tegen de hoogte van de verhuurdersheffing (oplopend tot ruim € 2 miljard in 2017) die woningcorporaties opgelegd krijgen. Door de verhuurdersheffing komen investeringen in de bouw in gevaar, zegt het CDA. “Wil je het vertrouwen in de woningmarkt herstellen, zal je moeten investeren. Het is zaak om de bouw snel weer in beweging te krijgen. Wat ons betreft ontbreekt die investeringsagenda.” Het CDA wilde dat minstens de helft van de € 2 miljard verhuurdersheffing voor investeringen wordt gebruikt. In het nieuwe akkoord is de verhuurdersheffing terugschroefd naar € 1,75 miljard.

2. Inkomensafhankelijke huurverhoging

Om de verhuurdersheffing op te kunnen hoesten, mogen corporaties de huren richting marktconform niveau laten stijgen (inkomensafhankelijk) met een maximum van 4,5% van de WOZ-waarde. Voor veel corporaties in regio's waar de druk op de woningmarkt laag is, geldt deze 4,5%-norm een huurverlaging in plaats van een huurverhoging. In gebieden waar de 4,5%-norm wel ruimte biedt, is dit vaak onvoldoende om de verhuurdersheffing te kunnen betalen. In de Tweede Kamer gaf het CDA aan globaal te willen terugkeren naar de maatregelen uit het Lenteakkoord: inkomensafhankelijke huurverhoging van 1% en 5% boven inflatie, zonder de generieke huurverhoging van 1,5% en een fors lagere verhuurdersheffing. Met het nieuwe akkoord is besloten dat de maximale huurverhoging voor de hogere inkomens 4% is in plaats van de eerder geplande 6,5% en dat de huurhoogte niet wordt gekoppeld aan de WOZ-waarde. Punten gaan de huur bepalen.

3. Inperking van de hypotheekrenteaf trek

Het CDA wil de strengere regels voor de hypotheekrenteaf trek, die sinds 1 januari 2013 gelden, weer versoepelen. De partij ging vorig jaar nog akkoord met deze aanscherping in het Lenteakkoord. Nu wil het CDA dat huizenkopers hun hypotheek niet volledig, maar bijvoorbeeld voor de helft moeten aflossen om hypotheekrenteaf trek te kunnen krijgen. De CDA-fractie in de Eerste Kamer vindt de maatregel te slecht voor de economie en onnodig streng. Ook in het nieuwe akkoord zijn de regels rondom de hypotheeken versoepeld. De aflossingstermijn voor nieuwe hypotheeken gaat van 30 naar 35 jaar en het wordt mogelijk om niet meer de hele hypotheek af te lossen: 50% in plaats van volledig. Het leidt er wel toe dat er minder hypotheekrente kan worden afgetrokken.

Veel experts, woningcorporaties, fiscalisten, banken en brancheverenigingen hebben gereageerd op het Woonakkoord. Hieronder een reactieoverzicht.

Huursector

Wetenschappelijk directeur en hoogleraar housing systems Peter Boelhouwer (TU Delft) reageert op gebiedsontwikkeling.nu uitgebreid op het Woonakkoord.

Voor de corporaties vindt Boelhouwer de opbrengst van het Woonakkoord mager: de hoogte van de verhuurdersheffing is weliswaar lager (van € 2 miljard naar € 1,7 miljard), maar het bedraagt nog steeds ruim 1,5 keer de maandhuur van een corporatiewoning. “Deze verminderde afdracht raakt men zeker de eerste jaren weer kwijt doordat de huurverhogingen beperkt en gemaximeerd zijn”. Daarnaast moeten corporaties hun bedrijfskosten jaarlijks met € 350 miljoen verlagen. De hoogleraar voorspelt dat corporaties door deze maatregelen een stuk minder gaan bouwen.

Ook Marc Calon, voorzitter van Aedes (branchevereniging woningcorporaties) vindt het Woonakkoord naast een aantal goede maatregelen vooral “lapwerk in plaats van een

geleidelijke integrale aanpak voor de langere termijn". Volgens Aedes weegt de verlaging van de heffing niet op tegen het verlies aan extra huurinkomsten. Calon benoemt hetzelfde punt als Peter Boelhouwer: "Daarmee maakt dit akkoord het voor woningcorporaties dus niet makkelijker om nieuwe huurwoningen te blijven bouwen en renoveren. Terwijl het toch de bedoeling was om hun investeringscapaciteit op peil te houden". Calon stelt dat als corporaties blijven bouwen, ook de bouwsector, werkgelegenheid, economie en staatskas profiteren. "Een lagere BTW en een energiefonds zal best wat helpen, maar ik moet nog zien hoeveel zoden dat aan de dijk gaat zetten", reageert hij. Aedes noemt het wel positief dat voor de langere termijn wordt gekozen voor huurbeleid volgens de huursombenadering. En dat het 4,5% WOZ-plafond van tafel is. Een nieuw puntensysteem met meer invloed van de WOZ-waarde is volgens de branchevereniging veel beter. Aedes pleitte al een tijd voor invoering van de huursombenadering.

De Woonbond, belangenorganisatie van de huurders, vindt zowel de huurverhogingen als de verhuurderheffing nog steeds "veel te hoog", maar stelt vast dat de scherpe randjes van de maatregelen zijn afgehaald. De huurverhogingen op basis van het inkomen, door de Woonbond ook wel 'gluurverhogingen' genoemd, worden minder hoog dan aangekondigd. "De bezwaren van huurders tegen het voorstel lijken eindelijk doorgedrongen bij de politici. Daarmee heeft de Actie Huuralarm van de Woonbond effect gehad", zegt de Woonbond. De Woonbond beoordeelt de aanpassingen dus positief. Maar ze vindt net als Aedes dat het beter is om al meteen het systeem van inkomensafhankelijke huurverhogingen te vervangen door een huursombenadering, en niet pas in 2014. "Aan de 'gluurverhogingen' zitten zoveel nadelen, zoals privacyschendingen en willekeur, dat dit zeker problemen bij de uitvoering gaat opleveren. Het is dus beter er niet aan te beginnen, en meteen over te gaan op een beter alternatief", schrijft de belangenorganisatie op haar website.

Diverse corporaties laten al weten een streep te zetten door hun nieuwbouwprojecten na bekendmaking van het Woonakkoord. Woningcorporaties in Rhenen, Wageningen en Veenendaal maakten bekend dat zij noodgedwongen projecten stopzetten vanwege het nieuwe Woonakkoord. De Woningstichting in Wageningen zal dit jaar niet kunnen beginnen met de bouw van een nieuwe serie sociale huurwoningen in de wijk Nieuw Kortenoord. In Veenendaal zal Patrimonium niet doorgaan met de sloop van het huidige aanbod om daarvoor nieuwe woningen in de plaats te zetten. En Woonstede denkt de komende jaren minder dan de helft van het huidige aantal woningen per jaar te bouwen. De drie corporaties denken alleen de geplande projecten nog door te kunnen zetten. Daarna zien ze, als het huidige akkoord van kracht blijft, geen financiële ruimte meer voor nieuwbouw, melden zij. Corporaties uit andere regio's laten eenzelfde geluid horen. Uit een rondgang van Brabants Dagblad langs directeuren van Tilburgse en regionale woningcorporaties blijkt dat onduidelijkheid overheerst over de gevolgen van het woonakkoord. Toch moeten de verhuurders snel handelen. Ze dienen hun huurders namelijk voor 1 mei te laten weten wat de nieuwe huur wordt. Dus moeten ze snel becijferen wat het woonakkoord voor hen teweeg brengt en besluiten welke maatregelen nodig zijn. Bij alle corporaties zal het neerkomen op bezuinigen op de eigen organisatie, minder investeren in nieuwbouw en uitstel van onderhoud, verwacht directeur Rob Vinke van de Tilburgse corporatie TBV Wonen. Ook woningcorporatie Ymere in de Randstad stelt dat het Woonakkoord "geen soelaas biedt" voor het aanpakken van de problemen op de woningmarkt.

Ymere is kritisch op zowel de maatregelen zelf als op de manier waarop het akkoord tot stand is gekomen: "Net als bij het Regeerakkoord hebben de politici achter gesloten deuren een aantal maatregelen afgesproken, zonder daar bij de adviezen van de vakwereld ter harte te nemen." Het is volgens Ymere zeer de vraag of consumenten op basis van het akkoord anders gaan handelen. Belangrijkste knelpunt voor de corporatie blijft de verhuurdersheffing.

Bij Ymere zorgt de verhuurdersheffing voor een reductie van zo'n 60%. "De bouwsector zal verder onderuit gaan en op een krappe markt als de onze wordt geen kwalitatief alternatief geboden voor de huurders die met forse huurverhogingen binnen de bestaande voorraad worden geconfronteerd", aldus Ymere.

Koopsector

In de koopsector krijgen de starters nu extra steun, wat "hard nodig is" stelt hoogleraar Boelhouwer op gebiedsontwikkeling.nu. Hij zet echter vraagtekens bij de maatregel dat nieuwe kopers via een extra tweede lening een deel van hun woonuitgaven kunnen drukken. "Dat betekent dat hun lasten dus in de eerste jaren lager zijn, maar in de latere jaren fors hoger worden. In plaats van schuld afbouw is er in de vorm van een soort omgekeerde spaarhypothec nu ook sprake van schuldopbouw die kan oplopen tot maximaal de helft van de oorspronkelijke hypothec", schrijft hij in zijn column. En Johan Conijn, hoogleraar Woningmarkt, stelt dat deze constructie een sigaar uit eigen doos is omdat huizenkopers worden opgescheept met een duur consumptief krediet.

De Vereniging Eigen Huis (VEH), belangenorganisatie voor huizenbezitters, zegt "niet ontevreden" te zijn over het doel dat het kabinet met de maatregelen in de koopsector wil bereiken. Ze plaatst wel kanttekeningen bij de uitvoering ervan. "Zo voelt de consument het behoorlijk in zijn portemonnee als voor twee hypothecaire leningen twee afzonderlijke hypotheekakten moeten worden afgesloten. Vooral de notaris- en advieskosten nemen dan sterk toe." Ook is volgens VEH nog niet bekend of en hoe de geldverstrekkers hiervoor hypotheekproducten gaan aanbieden en tegen welke prijs en voorwaarden. Vooral de nieuwe en ingewikkelde hypotheekregels scheppen verwarring, constateert VEH.

Volgens de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM) kan het akkoord een start zijn om de doorstroming op de woningmarkt te bevorderen. Voorzitter Ger Hukker zegt: "Op de koopwoningmarkt komt meer maatwerk, starters worden gestimuleerd door verhoging van de rijksbijdrage voor de startersleningen tot € 50 miljoen. De maatregelen voor de corporatiesector worden verzacht. Ook krijgt de bouw een impuls door een verlaging van de BTW. Dit zijn stuk voor stuk verbeteringen ten opzichte van de eerdere kabinetsplannen". Ook Elco Brinkman, voorzitter van Bouwend Nederland, uit zich positief over het Woonakkoord. Hij stelt dat het akkoord in lijn is met de wens van Bouwend Nederland om duidelijkheid en stimulansen te scheppen voor de bouw. "Dat is dus positief. De pijn wordt hierdoor verzacht." Wat de woningcorporaties betreft moet het CFV volgens Brinkman nu snel de consequenties van dit pakket doorrekenen. "Zodat veel corporatieleningen in ieder geval weer snel geborgd worden en de meerderheid van stopgezette projecten weer snel verder kunnen."

Echter, volgens de Nederlandse Vereniging voor ontwikkelaars en bouwondernemers (NVB) schiet de nieuwbouw weinig op met het Woonakkoord. "De BTW-verlaging van 21% naar 6% geldt alleen voor de verbouwsector. De bouw had pas echt een boost gekregen als de btw-verlaging juist ook voor de aankoop van nieuwbouwwoningen zou gelden. Door de btw nu echter alleen voor de verbouw en onderhoudswerkzaamheden te verlagen, profiteert de nieuwbouwsector hier niet van, maar krijgt ze er juist last van. Wanneer een koper kan kiezen tussen een nieuwbouwwoning of een bestaande woning, die door de lage overdrachtsbelasting toch al goedkoper is geworden en die hij nu ook nog voordeliger kan laten verbouwen, dan is de keuze snel gemaakt", aldus de NVB. De NVB betwijfelt dan ook of woningcorporaties nu meer in nieuwbouw gaan investeren.

Positief noemt NVB de versoepelde hypotheekregels, waardoor het kopen van een huis goedkoper wordt. Ook het verruimen van het fonds voor startersleningen met € 30 miljoen zal starters volgens NVB helpen om gemakkelijker een woning te kopen. "De winst van het

akkoord is dus vooral dat het kabinet eindelijk beseft dat de gevolgen van de oorspronkelijke maatregelen verder reikten dan de bouw alleen. Het raakt, zoals NVB telkens heeft gezegd, de gehele economie.”

De NEPROM is ook positief over het verhogen van het budget voor startersleningen en de verruiming van de regeling voor hypotheekrenteaf trek, waarmee vooral voor de starters het kopen aantrekkelijker wordt. Volgens de ontwikkelaars wordt daarmee direct de doorstroming op de woningmarkt bevorderd. De NEPROM vindt de verbeteringen voor de huurmarkt echter te beperkt. “De verhuurdersheffing is in het woonakkoord slechts bescheiden bijgesteld en zal bij corporaties en bij particuliere beleggers tot een blijvend forse beperking van de investeringen leiden”, zegt NEPROM. De tijdelijke btw-verlaging op woningrenovatie en het energiebesparingsfonds zullen volgens de ontwikkelaars een aanzienlijke impuls geven aan de bouwsector. De NEPROM merkt daarbij op dat die impuls geen positief effect heeft op het functioneren van de woningmarkt. NEPROM-voorzitter Wienke Bodewes pleit er, evenals de NVB, daarom voor dat zowel de tijdelijke btw-verlaging als het energiebesparingsfonds ook voor de nieuwbouw van toepassing wordt verklaard. Bodewes: “De nieuwbouw van woningen is essentieel voor het aanjagen van de woningmarkt en voor het bevorderen van innovaties in energiebesparing. Door de financiële middelen ook daar in te zetten snijdt het mes aan vele kanten. Dat geldt zowel voor de koop- als voor de huurmarkt!”

SCHEIDING WONEN ZORG

Met de hervorming van de AWBZ moeten ouderen, ook zorg- of hulpbehoevende ouderen, steeds langer zelfstandig kunnen blijven wonen. In de praktijk blijkt dat vaak niet te kunnen. Nu nog kunnen ouderen met een lichte zorgvraag naar een verzorgingshuis als ze niet meer veilig in hun eigen huis kunnen blijven wonen. Maar de komende jaren wordt de toegang tot het verzorgings- en verpleeghuis verscherpt. Nieuwe cliënten die in 2012 nog in aanmerking kwamen voor lichte zorg in een verzorgingshuis, krijgen in 2013 een indicatie voor zorg thuis.

Slechts een derde deel van de zelfstandig wonende ouderen woont in een gelijkvloerse (senioren)woning of een woning die aangepast is voor rolstoelgebruik. De meerderheid woont in een eengezinswoning of portiekflat zonder lift. Vooral ouderen die niet goed ter been zijn lopen daar meer risico om te vallen en voelen zich sneller onveilig en eenzaam. Dit blijkt uit veldonderzoek van NPCF en seniorenorganisatie ANBO. Volgens de onderzoekers is het essentieel dat er meer gelijkvloerse rollator- of rolstoeltoegankelijke woningen komen.

Ouderenorganisaties, gemeenten en woningbouwcorporaties moeten volgens hen goed gaan samenwerken om het woningaanbod beter passend te maken voor ouderen. Daarnaast moet er betere ondersteuning thuis georganiseerd worden, desnoods door zorgverzekeraars afgedwongen. Dat is nodig om te voorkomen dat ouderen die niet meer in aanmerking komen voor verblijf in een zorginstelling, tussen wal en schip vallen. Patiëntenfederatie NPCF en seniorenorganisatie ANBO willen dat de gevolgen van de maatregelen uit het Regeerakkoord voor ouderen worden gemonitord. De organisaties zijn in principe voorstander van het scheiden van wonen en zorg, maar voorzien in de huidige uitvoering veel problemen voor de zelfstandigheid en kwaliteit van leven van ouderen.

Overige maatregelen in het ruimtelijk domein:

- Het werk aan de Omgevingswet gaat door en in 2013 presenteert de minister van Infrastructuur en Milieu deze nieuwe wet. Het nieuwe kabinet wil de besluitvorming over ruimtelijke projecten eenvoudiger en sneller maken en de ruimtelijke wet- en regelgeving moet verder worden gestroomlijnd. In 2013 komt een wetsvoorstel Omgevingswet ter vervanging van onder meer de Wet op de ruimtelijke ordening en de Waterwet;

- Er komt een databank voor ruimtelijke gegevens, waardoor informatie makkelijker kan worden ontsloten;
- De krimpproblematiek krijgt aandacht vanuit verschillende ministeries. In het onderwijs moeten alle vormen van samenwerking mogelijk zijn wanneer krimp daartoe noopt. Woningen zullen moeten worden aangepast met het oog op de bevolkingssamenstelling en soms is sloop aan de orde. Voorzieningen zullen waar mogelijk moeten worden gebundeld. Het voortouw ligt hiervoor bij de lokale overheid. Regio's die hiermee te maken hebben, moeten ruimte krijgen door middel van maatwerk in regelgeving. In het Regeerakkoord is echter geen financiële ruimte opgenomen voor stedelijke vernieuwing en krimp. Uit recent onderzoek van ABF blijkt € 240 miljoen per jaar aan rijks geld nodig te zijn. Zonder deze bijdrage zijn gemeenten niet in staat de noodzakelijke investeringen in stedelijke vernieuwing en krimp te doen;
- Energiebesparing krijgt prioriteit. De aanpak van de Green Deals wordt uitgebreid met ten minste een besparingsdeal met energiebedrijven en woningcorporaties voor een versnelling in het verduurzamen van bestaande woningen. Ook voor kantoren, scholen en andere gebouwen wordt energiebesparing via energiebedrijven op deze manier bevorderd. Het kabinet ondersteunt dit door waar mogelijk wet- en regelgeving weg te nemen.